

BLAGOSLOV LETOŠNJE JESENI:

BUČA 40 KG TEŽKA, ZRASLA NA VRTU GOSP. HINKA POLAKA V LJUBLJANI, KROMPIR TEŽAK 78 DKG Z NJIVE
NAŠEGA UREDNIKA V CERKNICI - IN ZDRAVA PUNČKA, KI SE JI OB POGLEDU NA TO KAR SAMO SMEJE

Zelenica Siva v egiptovski puščavi

Oddelki »uničevalcev« na delu pri El Alameinu

Zasežene zaloge angleške bodeče žice

V zbiralnem taborišču ruskih ujetnikov

Množice sovjetskih ujetnikov na bojišču ob Donu

France Lokar:

CIGANSKA LJUBEZEN

Risbe Fr. Smerdu

To je novica! Klejmanov Nac se bo oženil! Hehe! Pa Brajdičevo Vanko bo vzel. Menda bosta kar v gmajni pretrpela medene tedne, ko oba nimata toliko zemlje, da bi se mraylja skrila v njej. On hlapec, ona ciganka, ki se je udinjala za dekle pri Grmovih. Je res prismoda in Klejmanov Nac, da jemlje to Vanko, babo cigansko. Ampak Nac pravi, da tudi za mušjo kocino ne odneha. Ciganska baba gor — ciganska baba dol, oči ima lepe ko deveta nebesa, ustnice ko najlepši ocvirki.

Ljudje si zastoj otresajo jezike. Nak! Nac ne bo več hlapec, Nac ne bo večno služil. Čandekovo razdrto bajto je kupil in njivico zraven. Ves teden že šari in razbija po razjedeni bajti, da bi jo vsaj za silo popravil. Delo mu kar lepo gre od rok. Nič ni reči. Vanka bo lahko vesela. He, Vanki se še sanja ne, kako lepo bo ob Nacu. Da bi le dva tedna hitro pretekla, ko ju gospod župnik s prižnice mečejo in v jezike devljejo. Da bi teh jezikov ne bilo. Prav predvčerajšnjim mu je Zmrzljak zabrusil pod nos:

»Nac, pošteno se boš še kesal. Ciganka je hudič. Zapeljuje, kjer more. Da te sram ni!«

»Kaj ti več, Zmrzljak, ki si mi nevoščljiv, ker se tvojih punčar nobeden ne usmili, zato take kvašiš, jezik dolgi.«

Debelo je Nac pljunil predenj in odšel po poti naprej.

In bil je Nac še bolj prepričan, da mu je sam Bog v nebesih poslal tega angela, ki ga bo varoval in mu kratak čas delal do najzadnje srečne urice, ki mu je na tej zemlji usojena. Sredi njive, ko sta s Čandekom orala brazdo, je bilo. Sonce se je valilo čez visoko modro nebo, vrane so se podile čez njive. Iz mladega zelenega grmovja je takrat stopila Vanka in košarico malin je držala v roki. Oj, kar švrknila je čez suho vejo, ki se je bogvedi kdaj stočila z drevesa, švrknila ko tenkonoga srnica, da ji je krilo zaplalo po zraku in je belina nog zablestela v soncu. Ah, ti moj Bog, skoraj sapo mu je zaprlo, sodnega dne ne bo pozabil tega trenutka.

Cisto nove sape so mu zapihale čez dušo od tistega dne. Veter je vse drugače vel in listje je vse drugače šumelo. Če so vreščale vrane, ko so letela v polja, ali če so se drli psi na vasi, vse je bilo lepo, tako neznanško lepo. Toda ko jo je nekaj dni zatem srečal, ga je bilo sram in se ji ni upal povedati, kar je ves čas nosil s seboj. Dedec prismojeni, že v triinštrideseto jesen lezeš, pa te še vrag suklja med kremplji! Kletvica mu je ušla skozi stisnjene zobe, ko je odšla mimo, odnehal pa ni. V očeh mu je preveč žarelo, tam pod rebri preveč nabijalo.

»Vankal«

»Kaj je, Nac?« so se dva dni nato velike oči zapičile vanj.«

»Veš, Vanka, rad te imam, če me maraš. Še kuhati ti ne bo treba. Znam vse jaz. Kakor v nebesih ti bo pri meni.«

Nasmejala se mu je in ga prijela za roko.

»Preveč si dober, Nac, saj te nisem vredna.«

Bolj ko zlatega cekina se je Nac razveselil teh besed. Najrajši bi jo bil zgrabil čez pas in vrgel visoko v zrak, da bi zakričala in mu vsa žareča padla v naročje. Kar brž je stopil bliže k njej.

»Ljudje bodo videli,« se mu je spretno izvila in za korak umaknila. »Saj dnevi še pridejo.«

No, naprej je šlo vse ko namazano. Gospod župnik se ni prav nič upiral njuni zvezi. Čandek mu je za

sramotno nizko ceno prodal bajto in njivico, delo mu je šlo gladko izpod rok. Ko pa so gospod župnik oznanili v nedeljo s prižnice, da Klejmanov Nac jemlje v zakon nevesto... groza in strah... ali so napeta ušesa slišala prav... ali so gospod župnik... ne, ne... tisto ciganko... kaj se je Nac vrele smole napil... kaj so ga vrage obsedli... oh, Oče nebeški, kam si zavozil svet!...

Ves teden so se jeziki brusili le na ženinu Nacu Klejmanu in na Brajdičevi Vanki. Le Čandek mu je bil naklonjen še naprej.

Nac pa kakor brez ušes. Ni se jezil nad jeziki. Sicer bi jih lahko ozmerjal prav vse po vrsti, pa se mu ni zdelo vredno dregati v to jezikavo gnezdo. Vrag z njimi! In je pridno popravil bajto naprej, privlekel iz Čandekovega hleva črvivo skrinjico, v kateri mu je ležala zakmašna obleka, nekaj perila, klobuk, novi čevlji. Zraven pa je mislil na lepe dneve, ki bodo prišli.

Prav na tihem sta svatovala. Ni pela harmonika, niso cingljali kraguljčki. Organist in mežnar sta bila za druga. Kar peš sta naredila tistih nekaj korakov do cerkve. Proti večeru je že šlo, vendar zvezde še niso svetile na nebu. Z božjim žegnom, na večne čase mož in žena sta se vrnila in stopila v novi domek, ki ju je čakal v gluhi tišini. Tam daleč za gozdom je rahlo šumela voda, na vasi so bevskali psi...

November je otrsel orumenelo listje z dreves, december pa je zasakel jesen v zimo. Krog oglov je zatulila burja in pregnala otroke v hiše. Tudi Klejmanov Nac in njegova Vanka sta se umaknila. Nac je pletel koše in peharje ter tako skrbel za vsakdanji kruh, Vanka pa je kurila peč in preganjala ivje, ki se je trdovratno oprijemalo sten.

Sonce v marcu je prav nadrobno razgrelo svet ter pobralo sneg s polj in ledene sveče s treh. Po vrtovih

so se že pokazali zvončki in so se oglasile prve trobentice.

Petelini še niso zapeli v jutro prvega maja, ko so po vasi zaropotali vozovi. Cigani, cigani! Spet novi cigani!

Vanka se je prebudila, vstala in stopila k oknu, da bi videla, kaj pomeni ropot. Cigani! Dolga vrsta voz se je pomikala v vas. Buljila je z očmi v krivo črto, od koder so se slabotno slišali zaspani glasovi. Nekdo je vmes zatleglo popeval. Rahel drget ji je preletel ude, ko je začula pojoči glas. Čudna bridkost ji je stisnila grlo, čutila se je tako zapuščeno kakor človek, ki še ni imel ne enega srečnega trenutka v življenju.

»Prehladila se boš, v posteljo pojdi,« se je oglasil iz blazin Nac in se dvignil na komolec.

Takoj se je obrnila od okna in spet legla k njemu nazaj. Globoko je vzdihnila, ko je zaprla oči. Vznemirjena duša ni mogla najti miru pred bledimi spomini, ki so se v dolgi vrsti sklanjali nad njo. Z nekakim nasladnim veseljem je pasla na davnih slikah oči in dušo, da ni prav nič slišala korakov, ki so nenadno obstali pod oknom. Trdo je zabobnalo po steklu. Kar vrglo jo je kvišku v postelji, toda Nac jo je zgrabil in potisnil nazaj v blazine.

»Ne hodi v mraz, bom že jaz pogledal.«

Nepremično je obležala v postelji. Skoraj ji je šlo na jok, ko so se za Nacom zaprla vrata in ni mogla niti besedice ujeti v uho. Tako z vso dušo bi bila pila kake sladke besede...

Pa kakor da jo je zgrabil blisk, je švignila iz postelje in kar taka skočila k oknu. Raztegnila je oči, da bi laže ujela vanje tistega človeka, pa oči so zadele v praznino. Tam nekje za vasjo so obvisle na veliki cve-toči češnji, ki se je rahlo belila v nastajajoče jutro.

Tisti hip so se na hitrico odprla vrata.

Jezus — Marija, kar na mestu je okamenela, tako se je ustrašila. Nac, ki je vstopil, ni rekel besede. Prijel jo je za roko in jo povlekel k postelji. Naj leže nazaj, ji je pokazal. Sam pa je hitel vleči obleko nase, da mu je kar sapo jemalo.

»K Čandeku moram... Krava se pripravlja, telička bodo dobili. In cigani mu bodo vse seno razvlekli. Grem reševat oboje. Opoldne me ne čakaj s kosilom, me še ne bo.«

Nič drugega ji ni zaupal. Še kamižolo je ogrnil in zaprl vrata za seboj.

Vanka je ostala sama s čudno tesnim občutkom, ko da od vseh zapuščena brez moči visi med visokim nebom in globoko zemljo.

Dan se je zbudil čudovito svež in čist. V rosi okopano cvetje je širilo vlažne trepalnice, veter je rahlo razmajal razbolelo popje, poslednje megle s hribov so se razkadile in nebo je postalo čisto kakor umito. Vrišč in skoraj do neba segajoči glasovi so polnili vso vas. Otroci so tekali med vozovi in konji.

Na Čandekovem zelniku je veselo gorel in prasketal ogenj, nad njim je visel kotel in v kotlu se je kuhalo... še otroci niso vedeli kaj, ki so tudi že tja skušali vtakniti nosove. Napol oblečene ženske so z razmršenimi lasmi razburjene dirjale okrog oglov, preštevale nikdar varne kokoške in kričale na vsakogar.

Čandek in Nac sta hitela pribijati ključavnico k vratom na kozolcu, kjer so bili shranjeni še zadnji ostanki sena. Kurnico in prednja vrata na podu sta na tesno zabila z žebli. V hlevu je stopicala rjavka in se pripravljala k teličku. Čandekovka ju je že prihitela kli-cat, naj vendar prideta brž, brž... Se zaklenila sta in potlej zares brž odsopla v hlev. Pa je bilo še prezgodaj. Rjavka je ležala in umirjeno dihala.

»Nič se ji še ne mudi, počakati bomo morali,« je preudarno povedal Čandek in ponudil molzni stolček Nacu, ki je tlačil srajco za hlače. Ženi je ukazal, naj varuje hišo, bosta že sama ujela telička. Sedel je k malim jaslom in poveznjen koš in si zapalil cigareto.

Skozi malo okno je prijazno kukalo toplo sonce, skozi priprta vrata pa je udarjalo na uho rezgetanje konj in kričanje ciganov.

Beseda je dala besedo, tudi Nacu se je razvezalo srce.

In takrat je z lahno rdečico na vsem obrazu tiho zaupal, da bo že čez kak mesec dobil otročička, takega majhnega, ki bo kričal in brcal z nožicami, mahal z rokami in imel tako lepe oči, kakor jih ima angel v stranskem oltarju. In ker je z dekliči zmeraj velikanski križ, zato si kajpada fanta želi. Rad bi, da bi bil gospod, tak gospod, ki mimoidoče s Hvaljen Jezus pozdravlja in ljudi s prižnice zlatih naukov uči. Pa naj Čandek nikar ne misli, da si Nac kaj domišljuje. Bog mu je priča, da govori res iz srca. Ampak vsaj to lahko reče, da hlapec ne bo, kakor je bil on. Vsaj dokler bodo gibale roke.

Gibale je vedel, da Nac ne misli na napuh. Bog daj srečo in zdravje njemu in njegovemu sinčku. Za botra mu bo šel, potlej mu bo pa še v šole pomagal, če Nac ne bo zmožal vsega...

Rjavka je že v drugo zamukala.

»Ždaj pa si le zavihaj rokave: Bo,« je vstal Čandek in pohodil tretji ogorek cigarete.

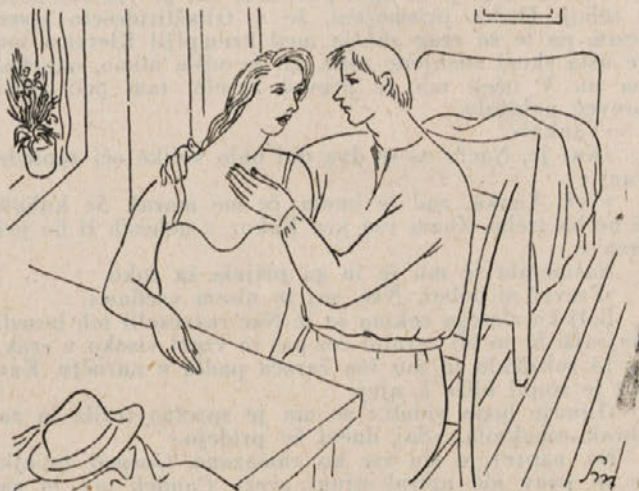
»Sveti križ božji,« je pristavil Nac.

In ne bi mogel zmoliti rožnega venca do konca, ko sta pobrala telička in ga položila rjavki pred gobec.

Bila je že druga ura čez poldan, ko se je Nac poslovil od Čandeka in zavil proti bajti. Vanka ga gotovo že težko pričakuje. Ves dopoldan je morala biti revica sama. Človek je v večnem strahu, ko je tako z njo. Zaskrbljen je pospešil korake.

Skoraj bi padel, ko je odpiral vrata.

In takrat, pri krščenju duši, takrat ga je zaskelilo po vsem telesu, kot bi ga s tisoč tenkimi biči naenkrat oplazil. Naglo odsekan smeh in pridušene besede so obvisle v zraku... Vanka, njegova Vanka je sedela pri mizi in ob njej — strela naj ga pri priči ubije — mlad

cigan, čvrst ko dren in črn ko čmrlj. Desnico je imel ovito okoli vratu, z levico pa ji je brskal doli po vratu.

Kot divja zver se je zagnal naprej in že dvignil roko, da bi zdobil prekletega čmrlja. Ali cigan se je v tistem hipu že zagnal skozi okno in jo ucvril proti gozdu. Nacu je obvisela roka v zraku, v očeh se mu je kresalo tisoč ognjev.

Nepremično je stal kakor bi premišljeval, če je vredno, da zgrabi Vanko — ta gnoj — in ga vrže iz hiše. Na čelu se mu je spleta gosta mreža gub. Saj ne bi verjel, če bi ne bil videl na lastne oči! Grozen stud se mu je vzbudil v duši, komaj je zadrževal solze.

»Baba ciganska,« se mu je izvilo iz prsi. Opotekel se je nazaj čez prag in ne da bi zaprl vrata za seboj, odvehal proti Čandekovemu hlevu...

»Vrag z babo cigansko! Saj mi je pravil Zmrzljak, pa jaz butec mu nisem verjel. Za hlapca bom šel, ta gnoj smrdljivi pa naj odpeljejo cigani s seboj... Norrec neumni, le kam sem gledal takrat,« se mu je trgalo v duši. Iz oči so mu kapljale debele solze.

S strahom se je Čandek umaknil za korak in si položil roko na prsi, ko mu je Nac povedal, s kom je dobil Vanko.

»S šibo bi jo našeškal po goli, da bi ji za vselej pregnal skomine. Brez kazni je ne pusti, zdaj zasluži.« Zgrbljen in bled je stal Nac pred Čandekom.

»Saj sem jo imel tako rad.«

Še globlje mu je zlezla glava na prsi.

»In kaj misliš zdaj?« je Čandek pretrgal molk.

»Pri tebi bi ostal za hlapca. Ne vrnem se več k njej.«

»Le ostani, Nac! Vesel te bom, kakor sem te bil zmeraj.«

In Nac je ustavil solze ter skril bolečino v dno duše. Tako. Za hlapca bo ostal, streho in skledo bo imel, Vanka pa naj gre, s komer hoče. K njej se že ne vrne več, pa čeprav pridejo s parom konj ponj. Naj ga do smrti vsa vas vlačijo po jeziki, sam Bog v nebesih ve, da ima Nac prav. Zasluži vse več.

Iztrgal je žalostne misli iz sebe in se z vso vnemo lotil dela. Ženske po vasi so kakor sove debelo gledale vanj in se čudom čudile, da lahko tako vesel požvižgava in še celo pesmi popeva. Ljubi Jezus, saj menda ni brez srca in duše, da se nič več za ženo ne zmeni in jo pusti, kot da že deset let počiva v grobu.

In minil je teden in minil je mesec.

Drevje je že stresalo s sebe bele cvetove in komaj vidno nastavilo sad. Čebele so z vrtov odšumele v polje.

Lep je bil večer in tih. Pri Čandeku so že povečerali in odmolili rožni venec. Nac je odšel v hlev in odvrigel klobuk na ležišče. Popravil je še listje pod živino, nato pa se sezul, razpravil in legel. Sveti križ božji, srečno je dokončan dan. Napravil je križ, se obrnil na desno in zaprl oči, da bi prej zaspal.

Tedaj je od zunaj zaslišal glas.

»Mora iti. Vanka samo njega kliče. Mora se vrniti. Obljubila sem, da ne pridem brez njega. Kar brž mora z menoj.«

In odgovoril je drug glas.

»Poskusi. Morda ga le premaga. Ne verjamem pa ne.«

Razprla so se priprta vrata in k njemu se je približala ženska postava.

»Nac, brž!« — Peskarjeve Polone glas je bil. »Nac, skoči no brž na noge! Vanka bo umrla, če ne prideš.« Nac pa kakor brez ust. Še zganil se ni.

»Nac, saj nisi kamen. Obleci se, da greva... Babica je že prišla... Slišiš?... Ali ti je tako malo za otroka? Saj otrok je nedolžen, vsaj njega se usmili...«

Ho, to so bile pa druge strune!

»Precej pridem, precej!« je planil kvišku. Na hitrico se je opravljal in se potihoma izgubil v noč.

Toda noge ga niso zanesle proti bajti. Kakor bi hotel nekam pobegniti, je zablodil proti gozdu. Neizrazno lepoto, ki se mu je bila zablestela v duši, mu je prepredla slika cigana, ki je sedel takrat ob Vanki. Tako živo se je razprostrela pred njim, da je nezavestno z roko zamahnil proti njej in jo hotel stolči v tla. Vrag pritepenski. Zadavil bi te, ko bi te srečal v drugič... Do bolečine ga je nevidna moč zgrabila v prsih in ga

neutešljivo gnala naprej skozi temo, kakor da ga nihče na svetu nikjer več ne pogreša.

Proti jutru je šele trudno prišel mimo bajte. Zmučen se je naslonil na okno in široko razprte oči uprl v izbo. Od rose mokri lasje so mu zdrknili na gobasto čelo, goste trepalnice se niso ganile. Nepremično je slonel, ni krenil ne z glavo ne z životom, ko da sluti čudovito skrivnost.

V izbi tihota in mir.

Razločno je občutil počasne udarce srca. Zdel in čakal je kakor zver, skrita v zasedi.

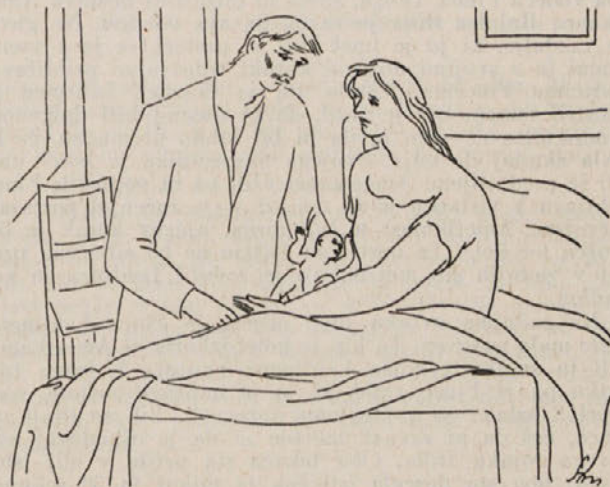
Zdajci se nenadno zasliši iz izbe droben glas. Drobni, lep in presunljiv kakor glas angela iz sinjih nebes, da bi Nac ne zdržal niti hip več na mestu, pa čeprav bi ga kdo v sto verig vkoval. Bliskoma se je odtrgal od okna in planil v izbo.

»Vanka, kje imaš otroka?«

Z žarečimi očmi se je oziral in iskal pred seboj. Njegov glas je bil mehak, nič sovraštva, nič jeze ni razodeval.

»Nac, ti si,« se je bolno oglasilo s postelje. Ujela ga je za roko ter toplo in ljubeče pritegnila k sebi. »Skloni se k meni... Glej, sinčka si dobil...«

Nagnil se je k njej.

In dotaknil se je nečesa mehkega, s trdo žuljavo roko je otipal čelo, droben nos, mala usteca... Tako milo se mu je storilo, da se mu je solza potočila po licu. Vanka ga je božala po razmršenih laseh, da je Nac naslonil glavo na njene polne prsi in kakor v joku zastokal. Prestrašena mu je dvignila glavo in s toplimi dlanmi objela lica.

»Kaj ti je, Nac? Poglej me... Kaj ti je?« ga je v skrbeh spraševala.

»Tako lepo bi lahko bilo, ko bi ti ne...«

S silo mu je zatisnila usta, da ni mogel besed zgovoriti do kraja. Vedela je, kaj ji je mislil počitati.

»Ni bilo lepo od mene, vem. Toda ne boj se, Nac, zadnjikrat je bilo...« Roke so se ji začele tresti. »Nac, saj mi odpustiš... reci, da odpuščam...«

Vso žalost in vse trdne sklepe je Nac v hipu odvrigel iz duše ob teh njenih besedah. Zadnja senca strahu in bolečin mu je skopnela z obraza. Razjasnile so se mu oči, razširile prsi in srce mu je spet zaigralo tako silno lepo ko takrat, ko jo je pri oranju z njive ugledal.

»Tako hudo mi je bilo brez tebe. Tako hudo ves čas...« so njene žalostne ustnice šepetale vanj.

Sklonil se je tik nad njo in pustil, da so ga njene roke božale po čelu in laseh. In ko so se mu znova orosile oči od sreče nad tem novim vstajajočim življenjem, je dvignil glavo in tiho dahnil:

»Vse je minilo, ne govori več o tem! Pozabiva, kar je bilo in misliva na otroka!«

Skozi okno je v izbo prelila drobne žarke vstajajoča zarja, znanilka novega jutra.

Hlitre noge, kje so vaše meje?

TUDI V ŠPORTU NI NIHČE NEPREMAGLJIV IN NENADOMESTLJIV

Bilo je 5. avgusta 1932 pri IX. olimpijskih igrah v Los Angelesu. Na sporedu je bil tek na 5000 m. Enajst najboljših tekačev na svetu je bilo pripravljenih, da se pomerijo med seboj, kdo bo najboljši med najboljšimi. Dva finska tekača Lehtinen in Vistanen sta imela daleko največ izgledov med vsemi tekmovalci. To se je pokazalo takoj ob začetku. Oba finska tekača sta že skrajja, menjaje se v vodstvu na kakih 100 m, pokazala, da jima bo le z veliko težavo kdo kos. Po 3000 metrih teka sta bila že toliko spredaj, da je tekmovalje postajalo že dolgočasno. Ni bilo prave borbe in zdelo se je, da je borba že odločena.

Tedaj je v stadionu završalo. Izmed zadnjih tekačev se je nekdo pognal naprej in hotel za vsako ceno ujeti oba vodeča Finca. Dolga, sloka in mišičasta postava Amerikanca Ralpa Hilla je razburila ves stadion. Ne glede na razdaljo, ki jo je imel Hill še preteči, se je z vsemi silami in s svojimi dolgimi koraki trdovratno približeval vodečima Fincema. Kmalu jih je dosegel. Lehtinen je postril tempo, ker je čutil, da bi utegnil biti dolgonogi Amerikanec nevaren in da bi bil lahko premagan, če bi tekla skupaj do cilja. Svojega nasprotnika je hotel uničiti še pred ciljem. Amerikanec Hill pa ni popustil: Finca Lehtinen v vistanen je že zaostal — je začel postajati nervozen; Amerikanec je bil miren, njegov korak je bil prožen ter dolg. Ta borba na 5000 m ne bo odločena prej kot v zadnjih sto metrih. To je začutil Lehtinen in ves stadion.

Na zadnjem ovinku pred ciljem je Finca Lehtinena vrglo malo navzven. Ta hip je hotel izkoristiti Amerikanec Hill in smukniti mimo Lehtinena naprej. V istem trenutku pa je Finca vrzel, ki jo je napravil nehote, spet zaprl. Gledalci so v stadionu pobesneli. Bili so divji na Finca, češ da ni ravnal športno in da je oškodoval njihovega rojaka Hilla. Oba tekača sta prišla v cilj istočasno; oba sta dosegla isti čas 14 minut in 30 sekund, in le za spoznanje je bil Finca pred Amerikancom.

Dve uri se sodniška komisija ni mogla odločiti, komu naj prisodi zmago. Končno so vprašali Hilla:

»Ali se pritožiš?«

»Ne,« je odgovoril.

»Ali se je boril Lehtinen nešportno?«

»Ne,« je bil odgovor Amerikanca.

Sodniki so proglasili nato Finca za zmagovalca.

V devetem olimpijskem stadionu v Los Angelesu še danes blesti v marmor vklesano ime zmagovalca na 5000 m. Ves svet je tedaj slavil zmagovalca, domovina je s po-

Klasična trojica za dolge proge: Ritola, Nurmi, Wide

nosom sprejela svojega junaškega sina in mladina je oboževala svojega junaka ter si ga stavljala za zgled. Toda za zmagovalcem je vedno še eden, to je tisti, ki je zaostal za prvim; morda je zaostal samo za desetinko sekunde, ali skočil samo za pol centimetra manj, ali pa je hudomušna sreča naklonila z enim samim prstom zmago slabejšemu. Za prvim vedno ostane drugi, katerega kmalu ne pozna nihče več. Ime Ralpa Hilla ni vklesano nikjer. In kadar je govor o Hillu, takrat se da povedati le o njegovi junaški borbi za usodo, ki mu ni bila naklonjena. Res, Hill je bil samo drugi. Toda vedel se je kot velik človek in vzoren športnik. Biti drugi je včasih toliko kakor biti prvi, da, včasih pa celo več.

Kolikokrat se to dogaja.

Kolikokrat se je to že dogodilo in kolikokrat se še bo. In ne samo v športu.

Ta večna tragična usodnost »drugega« pa ne ostane prihranjena samo drugemu. Tudi znamenita imena zmagovalcev, katerim so tedanji ocenjevalci prerokovali večnost, počasi, počasi zbledijo in izginjajo iz spomina.

Lehtinen in Hill v slovitom boju 1932 na olimpijskih igrah v Los Angelesu

Slika nam predstavlja klasično trojico tekačev s severa. To sta finska tekača Ritola in Nurmi ter Šved Wide. Niti Ritola niti Wide nista mogla nikdar premagati Nurmija. Bila sta vedno samo »drugi«, čeprav morda prav za malo. Vedno sta bila samo Nurmijeva senca, senca tekača, ki ga je deset let občudoval ves svet in o katerem so govorili, da ga nihče ne bo mogel prekositi. Ta znanstveni tekač, ki je tekel z uro v roki, je v svoji športni karieri postavil rekorde za rekorde in je bil dolga leta nedosegljiv na vseh progah od 1500 metrov pa do 20.000 metrov. Vsa nedavna športna zgodovina je bila neločljivo vezana z Nurmijevim imenom. In ko so Nurmiju prepovedali tekmovali — tudi on namreč ni bil preveč natančen glede amaterskega paragrafa in izplačevanja potnih stroškov — so sodniki dejali, da

je iz borilne arene odšel tekmovalce, ki ga ne bo mo-
goče nadomestiti.

Kakšna znota.

Prišli so drugi tekači. Počasi, toda zanesljivo so izgi-
nile z liste svetovnih rekordov vse znamke, ki jih je
zapisal s svojimi nogami Nurmi. Počasi, leto za letom,
mesec za mesecem je gledelo Nurmijevo ime. Danes je
Nurmi zapisan na listi svetovnih rekorderjev samo še v
enournem teku. Toda kakor so padali vsi drugi Nurmi-
jevi rekordi, ki so jim prisojali trajno vrednost, tako
bo padel tudi ta poslednji. Ni gotovo, kdaj, gotovo pa
je, da bo. Zmogljivost človeka je mnogo večja kakor
pa ugotovitve onih strokovnjakov, ki so zatrjevali, da
smo že dospeli do skrajnih meja v postavljanju rekordov.
Novi tekači, vsi novi rekordi so to trditev ovrgli po-
polnoma. Zato prav gotovo ne trdimo preveč, če pravimo,
da bo prišel še kdo, ki bo prekosil tudi ta zadnji rekord
tega znamenitega tekača.

Da, tudi Nurmija bo enkrat dohitela večna tragična
usodnost »drugega«. — V kolikor ga že ni... Tudi on bo
pozabljen kakor toliko in toliko drugih, ki zaradi nje-
gove slave niti zblesteti niso mogli.

Gundar Haegg po doseženem rekordu

In spet se je danes pojavil tekač, o katerem pravijo,
da je najčudovitejši od vseh, ki so kdaj nastopali na
tekališčih. Preprosti švedski gozdni delavec Gundar Haegg
je v zadnjih mesecih s svojim tekom presenetil ves svet
in vse strokovnjake.

Gundarja Haegga po pravici imenuje današnji svet
pravo tekaško čudo. To, kar je s svojimi nogami na-

pisali, pa se je spet in spet pojavil še eden, ki je bil
boljši. Kdo bi mogel trditi, da za Haeggom ne bo prišel
drugi še boljši. Kje, kje so meje človeške zmogljivosti
in kdaj bo mogoče reči: samo do tod in nič dalj.

Da, nekje so meje, toda kje!

Teško si je predstavljati, da bi kdaj mogel nastopiti
tekač, ki bi polnih 400 m tekel tako hitro kot najboljši
samo na 200 m, ali 800 m tako kot najboljši na 400 m,
ali 1500 m tako kot najboljši na 800 m in tako dalje.
Tod nekje, v tem okviru so meje človeške zmogljivosti.
Zato vam prilagamo listo svetovnih rekordov od 100 m
pa do 25 km, obenem z navedbo povprečnih časov, ki so
jih svetovni rekorderji dosegli na posameznih progah na
100 m. Te številke nam dajo nekaj opore, da bomo lahko
zaslutili, kje približno so postavljene meje človeške
zmogljivosti.

Šved Gundar Haegg,
»čudo človeških nog«

pravil Haegg v dobrem pol tretjem mesecu, prekaša do-
slej vse in preseneča slednjega. Nihče si ne bi mogel
misliti, da bo en sam človek v tako kratkem času daleč
prekosil to, kar so dolga, dolga leta dosegli najboljši
tekači vseh časov in vseh narodov. Neštetokrat je bilo
že zapisano, da so rekorderji dosegli skrajne meje člo-
veške zmogljivosti. Gundar Haegg je vse te teorije po-
stavil na glavo in teden za tednom postavlja nove sve-
tovne rekorde, kakor v zasmeh onim, ki so zatrjevali:
približali in dosegli smo skrajne meje.

Deset novih svetovnih rekordov v dveh mesecih in
pol je najnovejši svetovni rekord vseh časov. Gundar
Haegg je od 1. julija, ko je prvič nastopil v letošnjem
letu, postavil naslednje svetovne rekorde: 1. julija na
1 angl. miljo (1608 m), ta svoj čas je še enkrat izboljšal
mesec dni kasneje, 3. julija na 2 angl. milji, 18. julija
na 1500 m, 22. julija na 2000 m in 23. avgusta še enkrat
na isti progji, pet dni kasneje na 3000 m, 14 dni za tem
na 3 angl. milje in končno 20. septembra še na 5000 m.
Da, to so zares uspehi, ki jim v športni zgodovini še
zdaleč ni enakih. Po pravici danes slave Gundarja
Haegga kot najboljšega tekača vseh časov; na naslov si
je pošteno zaslužil. Toda ali niso o drugih tudi že tako

100 m	Owens Jesse, Amerika	10.2	1. 1936	
200 m	Owens Jesse, Amerika	20.3	1. 1935	10.15
400 m	Harbig Rudolf, Nemčija	46	1. 1939	11.5
800 m	Harbig Rudolf, Nemčija	1:46.6	1. 1939	13.35
1000 m	Ladoumegue Jules, Franc.	2:25.6	1. 1930	14.36
1500 m	Haegg Gundar, Švedska	3:25.6	1. 1942	15.05
1 milja	Haegg Gundar, Švedska	4:04.6	1. 1942	15.21
2000 m	Haegg Gundar, Švedska	5:11.8	1. 1942	15.59
3000 m	Haegg Gundar, Švedska	8:01.2	1. 1942	16.04
2 milji	Haegg Gundar, Švedska	8:47.8	1. 1942	16.41
3 milje	Haegg Gundar, Švedska	13:35.4	1. 1942	16.69
5000 m	Haegg Gundar, Švedska	15:58.2	1. 1942	16.76
10.000 m	Maeki Taisto, Finska	29:52.6	1. 1939	17.92
20.000 m	Zabala Juan, Argentina	1:04.2	1. 1936	19.20
19.210 m	Nurmi Paavo, Finska	1 uro	1. 1928	18.75
25.000 m	Erkki Tamila, Finska	1:21.27	1. 1939	19.52

Haegg v teku

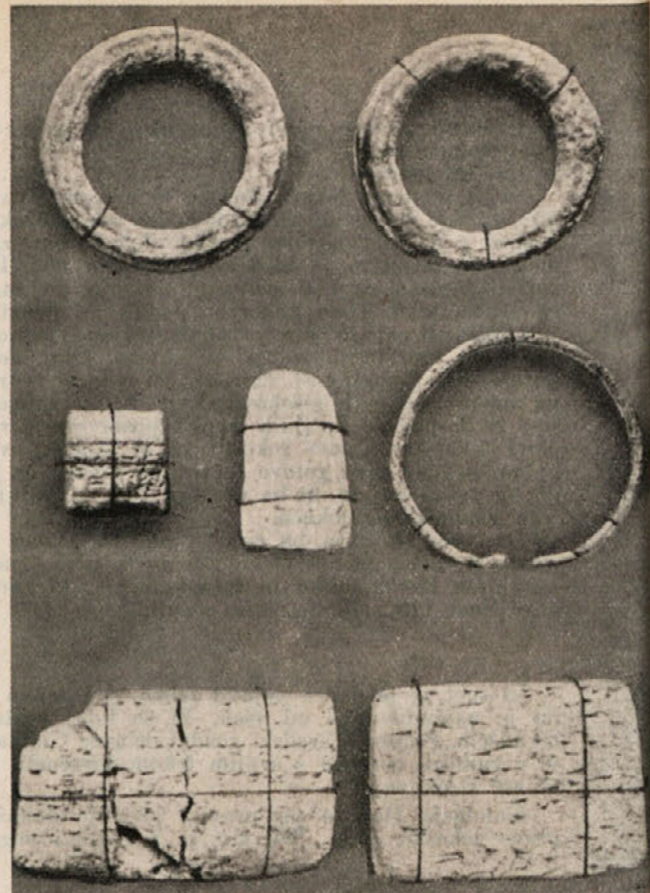
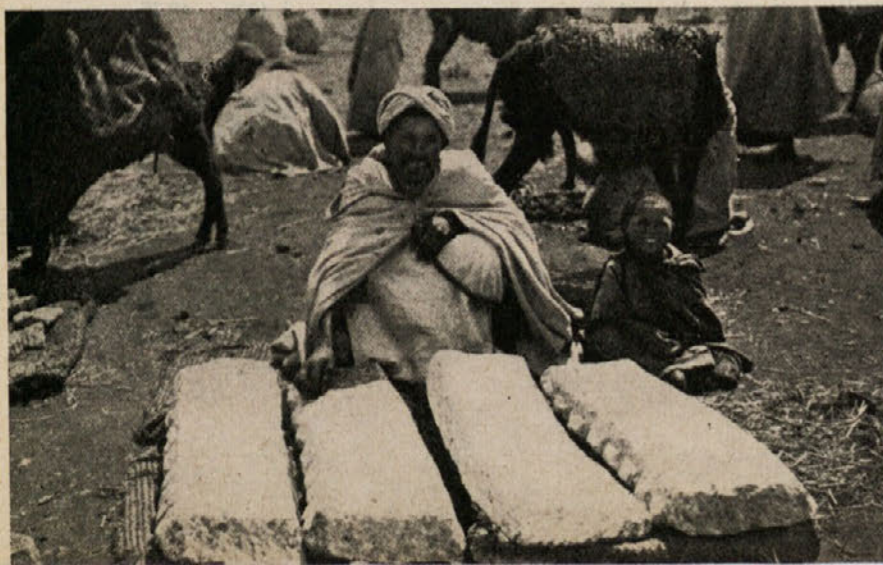

Mladičiči z otcija Santa Cruz v Južnem morju si kupujejo svoje družice z »denarjem« iz ptičjih peres. Za to jim služi čop majhnega pragozdnega ptiča. Lovijo ga s školjkami, v katere nalijejo neko lepljivo snov; privabijo ga s posnemanjem njegovega glasu.

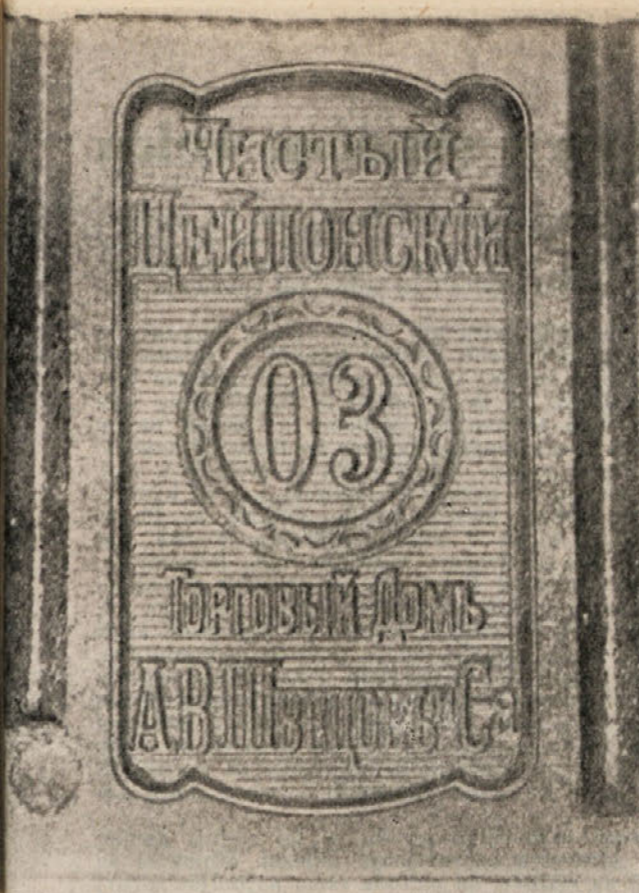

Denar zoper hudobne duhove. — V Fukjenu na Kitajskem zažigajo tak denar proti hudobnim duhovom in ga ob velikih nesrečah spustijo po rekah. Denar je poln drobnih luknjic in če ga spustiš na tla — tako pravi bajka — se morajo zli duhovi ustaviti in smukniti skozi vse luknjice, preden morejo naprej.

Sol kot denar. — Kosce takih hlebov trdne soli imajo v Afriki za drobiž. Maroški trgovec sedi pred svojim bogastvom in se lahko po pravici reži vsemu svetu.

Star denar Bližnjega vzhoda. — Zgoraj: dva bronasta obroča iz starega Egipta. V sredi (od leve na desno): stara zadolžnica iz l. 2460—3000 pr. Kr. Račun na glinasti tabli iz Nipurja (l. 5000 pr. Kr.). Bronast obroč iz stare Sirije (okrog l. 3000 pr. Kr.). Glinasti menici iz Asirije.

Bankovec iz čaja. — V Sibiriji, na Tibetu in v Mongoliji nametis na take čajne plošče v rabi namesto denarja. Trgovci s čajem pometajo svoja skladišča ter nabirajo čajni prah in drobce, ki jih stisnejo v plošče z napisi. Podoba kaže četrtino take plošče, ki jih rabijo za drobiž.

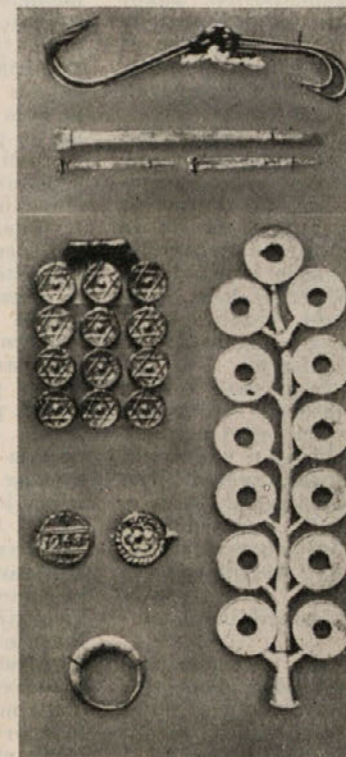
Zgodba o maliku-denarju

S takim bakrenim križem si lahko kupiš ženo v Balubi, srednji Afriki. V ameriškem denarju je vreden približno tretjina dolarja, a v Kongu ima kar »človeško« vrednost.

»Dolarska princezinja« v Palestini. — Za takega dekleta mora biti težko, ker ne ve, če jo kdo snubi zaradi nje same ali zaradi zlatega in srebrnega bogastva, ki ga nosi skoraj vedno seboj. Na vzhodu je malo denarnih zavodov in zato so ljudje prisiljeni, da svoje prihranke spravijo v zlatnike in dragulje.

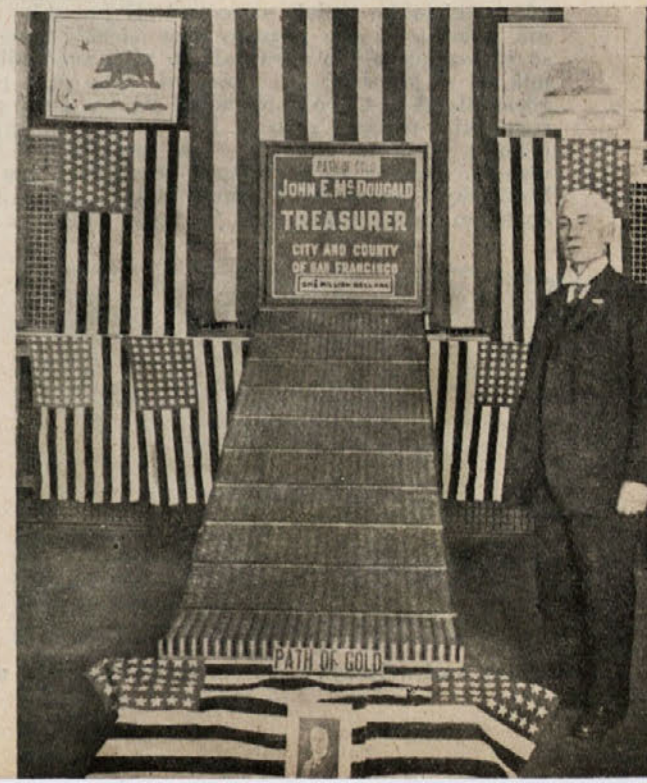

Redek je popotnik, ki bi bil boljši računar od takega kitajskega menjalca. Trguje z zlatim denarjem in s preprostimi tehnicami določuje vrednost vsakemu novcu iz drugih dežel, a tudi njegovo pristnost. Hkrati pa so ti vzhodnjaki tudi prevežani sleparji. Marsikak cekin je že z vzhoda priromal nazaj lepo izdelbljen in napolnjen z drugo manj vredno kovino. Kitajski menjalec je imel prste vmes.

Preprost denar in drugi izmenljivi predmeti. Zgoraj: trnek kot denar z Alaske. Pod to podobo: žebelji so služili kot izmenjalno sredstvo v Novi Angliji. — V sredi: marokanski noveli, vlti v zbirki; pod njimi: dva taka novčiča za drobiž. Na desni: »drevo« novcev z Malake. Spodaj levo: prstan kot denar iz zulujske Afrike.

To je tista »zlati pot«, po kateri naj bi hodili vsi mladi narodi v gospodarsko propast — tako je računala bogataška Amerika. Zlata pot je tlakovana s 50.000 dvajsetdolarskimi zlatniki, ki skupaj tehtajo nekako dve toni. S pravo duhovno omiko Amerika ni mogla prodati v svet, zato si pomaga z nabiranjem zlate gmoče, da bi omamila slabotne. A ravno sedanja vojna je pokazala, kako se znajo njenim materialnim nakanam postaviti po robu prerajeni narodi, kakršne so ravno sile Osi, ki so si postavile višjo »valuto«: delo in duhovni ter socialni napredek.

Zanimivosti iz zdravstva v starem veku

Zgodovina medicine razumeva pod antičnim zdravstvom skupno področje terapijske medicine, kakor so ga poznali stari Grki. Kakor občudujemo stare Grke v umetnosti in drugih področjih javnega udejstvovanja, tako jih v enaki meri upošteva in spoštuje tudi sodobno zdravstvo. Antično zdravstvo obsega prav za prav precejšen časovni sklop, saj je pred nami skoraj celo tisočletje truda in dela mnogih starih grških zdravnikov. Zanimivo je še dejstvo, da se začetki tega razdobja v zdravstvu prav nič ne razlikujejo po uspehih in načinih ter smotrnosti dela od konca dobe, saj sta prav Hipokrat in Galen vrhova antičnega zdravstva.

Glavna ustvarjalna sila antičnega zdravnika obstoja v čudoviti zmožnosti, da zajame celotno obolenje do najmanjšega znamenja (simptoma), za kar jih zdravniki današnje dobe lahko zavidamo. Sodobno zdravstvo je postavilo svojo pot do ugotovitve na ista znamenja in pomaga si z istimi pripomočki in značilnostmi, kakor stari grški zdravniki, ki niso poznali ne drobnogleda ne rentgena in drugih industrijskih pripomočkov, pa so vendar ugotavljali boleznin pogosto mnogo bolj točno, kakor mi, ki smo »oboroženi« z vsemi mogočimi aparati in pripomočki.

Kako je antični zdravnik postavljaj svojo ugotovitev? Najprej je načrtno in smotrno preiskal vsa znamenja, ki jih je mogoče dojeti z vidom. Opazoval je izpremembe na koži, v gibih, v drži telesa, v hoji itd. Potem je skušal dojeti vsa ona bolezenska znamenja, ki jih je mogoče slišati. Uho je pritisnil na oprsje in ugotavljal in razlikoval najnežnejše odtenke dihanja (normalnega in po bolezenskem postopku izpremenjenega), ločil hropce, ki spremljajo dihanje itd. Tako so postali antični zdravniki pravi pionirji pomembnega diagnostičnega pripomočka — prisluskovanja (avskultacije). Vse neštete prikazni, ki spremljajo dihanje, če ga moti kakšna bolezen, so mojstrsko opisali in ga izročali svojim naslednikom. Grški zdravnik je bil v polni meri empirik — človek izkustva —, zato je že pri bolniku ugotavljal tudi telesno vročino (utripanje žile) in tudi značaj bitja, kar je silno važno posebno pri boleznih krvnega obtoka. Znal je tudi otipavati (palpirati), saj je točno določal velikost, obliko in kakovost raznih bul (tumorjev) itd. Vse te svoje preiskave je še združil z razlikovanjem duha, ki ga povzročajo različne bolezni, in z izpraševanjem bolnika po različnih morebiti značilnih znamenjih, ki jih je bolnik sam opazil.

Vendar je grški zdravnik bolnika tako natančno preiskal iz drugačnih gledišč, kakor zdravnik v današnjih dneh. Grški zdravnik je zraven ugotovitve bolezni hotel spoznati tudi, kakšna je usoda bolezni same in zaradi nje tudi bolnikova. Po vseh teh opazovanjih so grški zdravniki lahko podali naravnost sijajne slike posameznih bolezni, ki jim pogosto niso izbirali imen, temveč so jih označevali in ohranjali po vseh značilnih simptomih, ki so jih zbrali pri preiskavi. Tako je n. pr. slaviti zdravnik Aretaios imenoval davico čisto preprosto »ognojki v predelu grla«, a Hipokrat opisuje vnetje priušne slinavke (parotis) kot »oteklino v področju ušesa«. Kolikor so pa bolezni označevali, jim niso izbirali tujih, znanstvenih oznak, temveč so jih imenovali dosledno tako, kakor jim je reklo ljudstvo. Zato so

govorili o zlatenci, tridnevni vročici itd. Če najdemo posebno pri Galenu, ki je zadnji sloviti antični zdravnik, nekaj tujih izrazov za posamezne bolezni, smemo opravičeno smatrati ta pojav kot znamenje propadanja.

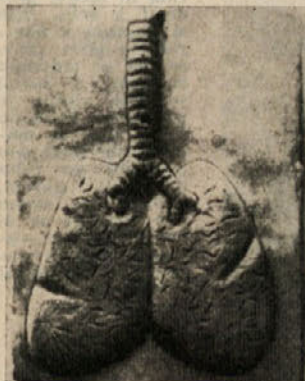
Kadar je grški zdravnik iskal vzroke bolezni, je vedno skušal domnevne vzroke spraviti v skladje in zvezo z letnim časom, vetrom, višino in načinom življenja. V zbirki, ki jo je sestavila Hipokratova šola »O zraku, vodi in krajih« najdemo n. pr. že pojem konstitucije, ki mu posebno sodobna medicina opravičeno pripisuje velik pomen. Varro (ki je živel v 1. stol. pr. Kr.) je slutil že prisotnost bakterij, saj je ugotavljal, da na vlažnih mestih rastejo živalice, ki jih ni mogoče videti, ki pa z zrakom prihajajo v usta, nos in telo ter tam povzročajo nekatere hude bolezni.

V 3. stoletju pred Kristusom pa opazimo v antični medicini novo, a zelo pomembno smer: empirijo. Ne ravna se torej po teoriji, temveč po izkustvih, kajti postavljajo se na stališče, da je priroda nedojemljiva. Empiriki so imeli pri svojem delu dokaj dobre uspehe, vendar je Hipokrat že popolnoma pravilno opozoril, da je gola empirija lahko zelo varljiva. Sodobna medicina mu je popolnoma pritrnila, saj vidimo pogosto, da n. pr. poskusi z živalcami običajno ne privedejo do prevelikih uspehov, ki bi jih mogli uporabiti v zdravljenju pri človeku.

Popolnoma razumljivo je, da je bil zadnji namen antičnega zdravstva ozdravljenje bolezni. Hipokrat se je postavil na stališče, da priroda sama najboljšo zdravi in je poudaril, da je bolezen prav za prav v neki obliki proces ozdravljenja. Zato je prirodi v tem naravnem procesu le pomagal z regulacijo življenja, z dietami, masažami, kopeljo. Zdravila so šele na drugem mestu in so podrejena morebitni dieti kot pripomoček. V 4. stol. pr. Kr. je izšla prva knjiga o zdravilnih rastlinah, ki sta jo napisala Diokles in Karist, ki sta tako postala prav za prav začetnika farmakologije. Galen sam pa že pozna precej sistematizirano medikamentozno zdravljenje.

Pri Grkih je bila zelo razvita kirurgija, ki jo moramo smatrati že tedaj kot posebno zdravstveno stroko. V njenem razvoju so jasno začrtana egiptovska izkustva in metode. V Hipokratovi dobi je bila posebno razvita kirurgija kosti. Od operacij omenimo samo prevrtanje lobanje (trepanacijo) in odpiranje votline med porebrno in pljučno mrežo. Krvavenja so preprečevali že tedaj s podvezovanjem žil. Poznali so tudi mamila, za kar so običajno uporabljali sok alraune. Opaziti je mogoče tudi prve porodniške operacije, kakor okret deteta na glavo ali na noge.

Po vsem tem smemo mirno ugotoviti, da je bila antična medicina znanstveno in praktično zelo izpopolnjena in uspešna. Kakor je zapustila grška filozofija jasno sled v sodobnem modroslovju, tako se tudi sodobno zdravstvo marsičesa uči od starih grških zdravnikov — spomnimo se samo na simbolično zvezo med starim in sodobnim zdravstvom, ki je lepo izraženo v sloviti Hipokratovi prisegi, ki jo ponavlja tudi v današnjih dneh vsak mlad zdravnik, ko prevzema odgovornost za vse svoje delo, posvečeno koristim človeštva.

Slike o zdravljenju v starem veku: operacija, upodobljena na starogrški vazi, pljuča s sapnikom in pohabljen roka

Glej klavnica vse ti ponudi...

F. Dolenc

ali kako nastane meso

Gosta ljubljanska megla še sitno sili v nos, ko že stoji gruča mesarjev pred klavnico z vsem svojim štabom — pomočniki in čaka, kdaj se bo izza vogala pokazal mož z listki v aktovki, na katerih je natančno napisano, kaj in koliko dobi vsak mesar za svoje stranke. Vsem pa skozi vrta ena po možganih: kakšno živino bo dobil. Kajti ni vseeno, ali dobiš lepega vola ali pa kravo plemena Matuzalem. Živino, ki čaka v hlevih na zakol, imajo vsi v mezincu in še v taki temi bi vsak prav izbral. Pred očmi jim migotajo obrisi krav, telet in volov.

»Oh, ali si videl tistega vola z Grahovega? To je kakor pesem,« vzdihne literarno navdahnjeni Jaka in se graciozno obrne proti Francetu, na čigar sršenastih brkih se še poznajo sledovi megle.

»Seveda sem,« zamomlja. Zraven si pa misli, da bi le jaz dobil. Pa ne mislite, da misli tako zaradi znane ljubljanske nevoščljivosti. O ne!

Med takimi in podobnimi pogovori pa že prisopiha Slavko z listki ali kakor mu sami pravijo: lisasti Slavko. V obraz je rdeč, kakor da bi spil liter terana, pa pije samo limonado. Še nihče ga ni videl, da bi bil kdaj vsaj sekundo pri miru, in pravijo, da je bil rojen ob potresu. Tudi razmišljen je tako, da ti nikoli ne odgovori, kar ga vprašaš, kakor tisti očanec, ki so ga vprašali, kam gre, pa je odgovoril, da bo lepo vreme.

»Aha, je že prišel,« se oglasi eden ali drugi iz gruč in vsi krenejo slavnostno proti njemu. Dostojanstvo je treba ohraniti, če gre prav za kravje listke. Torej velja tu pravilo: vsi za enega, kar pri mesarskem stanu ni nič nenavadnega.

Ko imajo mesarji vsak svoj listek, se je treba obrniti še k zadnjemu »naprej postavljenemu« — »ta umazanemu Janezu«, ki deli iz hlevov dodeljeno živino.

»Janez, hitro mi daj vola!«

»Kje imaš listek?« pobara Janez.

»Ga bo takoj prinesel mojster. Saj vem, kateri vol je.«

»Vam nič ne verjamem,« ugotovi Janez, pomežikne na eno oko in odhlača po hlevu. To drži kakor amen in je škoda vsake besede. Samo kdor pride z listkom, dobi živino, sicer ga Janez samo prebrisan pogleda in odpravi.

Ko je stvar z Janezom opravljena, je treba živinče še stehitati, da vsak ve, koliko je med potjo »shujšalo«. Med potjo žival upade in nikoli toliko ne tehta, kolikor je zapisano na listku. Ko pripelje kmet živino na dogon, pripelje sito, da več tehta in da ostane kaj za »sol«.

»Štiri sto petdeset kilogramov,« ugotovi tehtalec.

»No, pet sto dvajset je pa imel. Sedemdeset kilogramov je kaliral.«

... a ko je kravica zavohala klavnico, pa nič več

Zdaj že visi na kavljih...

Iz vagona še gre...

... in se vedno bolj spreminja v meso

Tako se dere zares!

Jetra, pljuča in druge dobrrote lezejo na dan

Tudi živinozdravnik ima besedo

Loj ali vampi?

Živinče se upira in buli okrog sebe.

»Daj no, poženi,« se obrne k mimo prišlemu. Ta hitro prime žival strokovnjaško za rep, ga zavije in trmasta žival se upirajoč vleče naprej.

Na pragu poskuša živinče še enkrat stresti trmo, toda vajene in krepke roke ga potisnejo v klavnico, kjer že čaka »veliki ubijalec«. Tako bi mu rekli Indijanci, če bi ga videli, kako pobija živino. To je priprava, podobna cilindru, v katero se vtakne patrona, prisloni živini na čelo in sproži. Žival pade kakor od strele zadeta. To je bolj milostna naprava, kakor pa pobijanje s sekiro, ko slišiš zamolke udarce in hreščanje kosti. Prašiče pa pobijajo tako, da jih z električnimi škarjami najprej omamijo, potem pa zakoljejo tako, da žival nič ne trpi.

Pravijo, da sta kokoš in riba najbolj neumni živali. Toda če opazuješ živino, ne opaziš, da bi kaj slutila, kaj jo čaka. Mirno se da pobiti. Le tu pa tam se žival upira, toda ne bi rekel, da je to upor pred smrtjo, ampak upor, ki ga opaziš pri živini, če jo ženeš v kraj, kjer še ni bila. Kajto ko gre mimo že zaklane živali, se ne vznemiri, in če zaklano žival povoha, gre mirno naprej. Še ko ji drži »veliki ubijalec« smrtonosno orožje na glavi, mirno čaka.

Ko leži žival na tleh, ji »veliki ubijalec« porine skozi rano dolgo žico in še pogodlja po glavi. Žival se strese in začne brcati in otepati okrog sebe. To je zadnji odpor pred smrtjo in zadnji upor proti smrti. Potem se žival umiri, stegne vse štiri od sebe, glavo zarine v mlakužo krvi, oči osteklenijo, mišice odpovejo in ulije se vse iz nje. Nehote pomisliš, v čem so si bitja različna v smrti.

Sedaj se začne strokovni del. Vešča roka spretno zavihiti nož in že bruhne kri iz dolge in globoke rane. Tisti, ki čakajo na kri, hitro podstavijo posodo, da se ne bi nekoristno razlila po tleh. Iz krvi se lahko naredijo klobase ali pa poje na kakšen drug način pripravljena. Ko je pa človeška iznajdljivost tako velika in potreba tudi! Mesar hitro natakne žival za smrček na kavelj, dá glavo iz kože in preseka vratno kost najprej, ki je najtrša, sicer je pozneje ne bi mogel. Spretna roka šviga sem in tja, prereže vamp in kmalu se pokažejo notranji deli. Potem jo obesijo za noge in kaj kmalu je iz kože. Okoli pa stojijo razni strokovnjaki, ki so prišli sem, ker jim je doma dolgčas, drugi so prišli po odpadke za »psa«, po kri in sploh z nekim vzrokom ter računajo, koliko bo mesa, loja in podobnih dobrin.

»Na, Feliks, tu imaš vampe, pa jih operi. Saj je že menda para.«

»Bom,« zamomlja enooki Feliks, oblečen v kožnat, od vode premočen in trd predpasnik, da šumi, kakor bi hodil po listju. Vampe primeta vsak na enem koncu in čof! že ležijo v pripravljenem vozičku.

»Strelna, pazi no,« zagodrnja eden okoli stoječih, ki mu je priletela nesnaga v oko.

Feliks rine voziček pred sabo in spotoma premišluje, koliko bo ostalo za »firkele«. V oddelku, kjer čistijo vampe, se kadí para in zastira pogled po dvorani. Skozi kadečo se paro vidiš, kako se okoli velikega kotla drenjajo pomočniki in s koli mešajo vampe, ki se kuhajo. Kakor peklenščki, ki v peklu kuhajo smolo, se ti zdijo, ko jih gledaš skozi to kadečo se paro.

Ko so vampi že kuhani in očiščeni, ko drobovje že visi očiščeno in je samo mrtva materija ter ne kaže nobenih znamenj življenja več, visi v klavnici očiščeno ži-

vinče in še kaže znake življenja: celi kompleksi mesa še migotajo, mišice še podrgetavajo in ne bodo nehale prej, dokler se meso ne bo ohladilo. Nekoč se je zgodilo, da je kravji jezik, ki je visel na kljuki, še kazal znake življenja in podrhtaval. Nekdo, ki je prišel mimo, je pripomnil: »Se pozna, da je bila ženska. Še zdaj ji jezik miga.«

»Parklje in žolč boš dal meni,« se priporoča Janez. »Z žolčem se imenitno očisti obleka, iz parkljev je pa najboljša juha.«

»Se pozna, Jože, da ste ga včeraj 'nakladali'. Se potiš kakor v električni peči. Ves geruš bo šel iz tebe in dal prostora drugemu. Bilo pa ga je snoči! Tista 'kišta' piva je bila na koncu pa res odveč. Nekaj steklenic sem dal na varno, jih bova pa sedaj, bodo bolj prav prišle kakor snoči!« sili vanj Peter, ki je prišel po odpadke »za psa.«

»Kje so pa jetra,« se bliskovito obrne Jože, ko pogleda na kljuko, kjer so visela jetra. »Strela, vse kosti mu polomim.«

Jetra so res čudna stvar. Malo se obrneš v stran, pa že dobijo noge. Tudi nož ni varen. Za trenutek greš stran in že ga ni več. Če imaš srečo, ga najdeš zapičenega v zadnjem stegnu, ko je očiščena žival potegnjena že pod strop in čaka, da se odpre hladilnica. Tu visoko gori je nož na varnem, ker nihče se ne zmisli, da bi se ozrl navzgor.

»Ta jetra so pokvarjena,« ugotovi veterinar, ko odreže košček stran. In res se v prerezu pokažejo bele bule. Švrk! zleti odrezani košček v kot, kjer bo počakal metle, če ga ne bo kdo prej pobral za psa.

»Ves gornji del teleta je pokvarjen. Meso je zaplenjeno.«

Ko preseka teleta, vidimo v preseku zelenega volka. Zbogom, mesce, tudi tebe po požrl pasji prijatelj! O ne! Veterinar ga da zanesti v laboratorij in ne bodo ga videli več nobene oči.

Sedaj je treba meso poriniti v hladilnico. Prej pa še dolgi dečko pritisne šampiljko na meso, da se ve, katere vrste je. Če je pa dolgi dečko prekratek, kadar pritisne šampiljko na zadnje stegno, jo natakne na palico, da se vidi kakor mežnar, kadar prižiga sveče.

Od tu gre meso na tehtnico, kjer se ugotovi čista teža. Komur se kolje žival na polovico, se mu obraz zadovoljno smehlja, komur pa ne, se pa bolj kisló drži.

Vrsta mesa pred hladilnico je vedno večja in šele ko pride klavniški sv. Peter — ključar Blaž, se vrata odpro. Hladilnica je kakor sveta vrata in se odpira samo ob določenem času.

»Kaj pa mislite, kam bi pa prišel, če bi hotel vsakemu posebej odpirati. Zunaj je vroče, notri pa hladno. Če si železen, te vrag enkrat potipa. Enega tako, drugega pa tako. Enega prej, drugega pozneje. Če si skozi na klavnici in dočakaš štirideset let, lahko pričakuješ, da ne boš več kaj prida zdrav. Pa ta vrata! Kolikor jih je, vsa so odprta. Vročega in prepotenega te dobi prepil in to iz dneva v dan, da se te mora nekaj prijeti.«

In mož ima prav. Za marsikatero leto življenja so prikrajšani ti ljudje. Toda malokdo pomisli na to, ko gleda te ljudi, kako pripravljajo godrnjavemu želodcu hrano. Ko si enkrat samostojen mojster, se že nekako izogneš takega dela. Komur pa sreča ni bila mila in se ne more povzpeti tako daleč, pa ga čaka tako življenje iz dneva v dan, iz leta v leto. In kdo bi zameril tem ljudem, če si privoščijo prijetno uro, če si privoščijo kakšen priboljšek.

Vampe kuhajo

Tudi čreva so dragocena surovina, čeprav se vlečejo

Meso »samo na sebi«...

...odhaja poslednjemu namenu nasproti

DVE TRI

MIKLAVŽ KURET

o slovenskem hudiču

(Slike panjskih končnic po zbirki Etnograf. muzeja v Ljubljani)

Slovenski hudič je imenitna oseba. Vsak dober Slovenec ga vzame sleherni dan kdo ve kolikokrat v misel... V dolgih stoletjih si je nabral zanj nič koliko nazivov, grdo zvenceh in zaničljivih, spoštljivih in olepševalnih. Kdo bi jih naštel? Hudič, hudir, hudiman ali hudimar, vrag, šent, hudoba in hudobec, zlodej in zlomek, parkelj, peklenšček, bognasvaruj...

Koliko pa je Slovencev, ki bi se zavedali, da ta hudič ni samo hudobni duh, ki ga poznamo iz krščanskega nauka, da ima marveč svojega davnega predhodnika v poganski dobi Slovencev in da se prepletajo v njem različne postave iz slovenskega bajeslovja?

Spodobi se, da o tako imenitni osebi vemo nekoliko več kot samo to, da bi bilo prav, ko bi nam bila malo manj na jeziku...

Seči nam je daleč, daleč v sivo preteklost naših poganskih prednikov. Sami drobci so nam preostali in še

Hudič žene pogublence v peklenko žrelo

Njegov po poli brat je Jarnik ali Jarilo, božanstvo poletne vročine in lova. Jarnik s pomočjo svoje matere ustrelji svojega po poli brata Kresnika-Vesnika, ker se polakomni njegovih zakladov. Zato ga zadene prekletstvo nebeškega vladarja, da mora kot Divji lovec goniti divji lov. Jarnik - divji lovec je zametek staroslovenske postave hudiča.

Dobimo ga tudi v živalski inačici, ki se nam je ohranila v povedki o Zlatorogu. Krésnik - Vesnik je dobil tu obliko planinskega kozla z zlatimi rogovi, ki so ključ do bajnih zakladov v Bogatinu. Njegov po poli brat je v tej povedki Zeleni lovec. Le-ta s strelom v božanstvo dobi oblast nad čarovnim izstrelkom, ki nikoli cilja ne zgreši. Tako nastane tudi drugod znani lik »Čarostrelca«. Tudi Zelenega loveca zadene prekletstvo. Zdaj se potika po gorah in zavaja predrzne lovce v pogubo.

Iz teh prastarih poganskih ostalin je nastala prva podoba slovenskega hudiča. Božanstvo se je ponižalo v demona, ta pa je ohranil na sebi dokaj potez, ki spominjajo na njegov bajeslovni izvor.

Hudič nagaja ženskam pri kuhi

te s težavo luščimo iz večkrat zakritih in pomanjkljivih povedk. Postopati moramo kakor nekdo, ki hoče iz maloštevilnih ostankov kake starinske slike ustvariti nekdanjo celoto.

Poganski Slovenci so vérovali v nebeškega vladarja, ki je imel različna imena (Svarog, Perun, Svetovid). Tudi njegova družica, sestra in žena hkrati, se je javljala v različnih podobah; ime ji je bilo Vidoslava ali kratko Vida. Bila je kraljica Belih žen, zato tudi kraljica noči (Lepa Vida), a tudi kraljica mrtve, zimske narave (Torklja, Perhta) in kraljica smrti (Smrtnica, bela žena Smrt). Sin nebeškega vladarja je bil Svarožič, Božič, najpogosteje Krésnik imenovan; bil je božanstvo sonca. Njegov lik se prepleta z likom Vesnika, boga pomladi.

Hudiči perejo in škrobijo ženske spodnjice

Hudič brusi ženski jezik

Stari slovenski vrag je vedno zelen, zato so ga imenovali ponekod Zelenjuha ali Zelenjaka. Pripisujejo mu gospostvo nad mrtvo, nerodovitno naravo. Imenovali so ga tudi šent. Rad se je zadrževal v vodi. V slapu je — tako so pravili — umival svojo mater, vilo-belo ženo. Kadar je padal dež med soncem, so pravili, da Vrag ali šent tepe svojo ženo. Stari Slovenci so pripovedovali, da je Vraga mogoče videti ponoči, ko divjá na iskrem beleu čez polja ali pa se vozi v žareči kočiji mimo mest, kjer so skriti krivično pridobljeni zakladi. Včasih jezdi tudi na kozlu ali pa se vozi po

zraku in ima vprežene štiri lesene vrane. Temu ali onemu se je prikazal kot velik, zelen mož z dolgimi, iz ust štrlečimi zobmi. Drugi so ga spet videli kot majhnega možiča. Vsakokrat pa je hitro zrasel, da je segal kar preko strehe. Človek mu je moral hitro ubežati, da ga ni požrl.

Valvazor poroča o nekem mlinarju blizu Pleterij na Dolenjskem, ki ni mogel obstati v svojem mlinu, ker mu Vrag ni dal, da bi mlel. Kadar je mlinar vodo zaprl, mu je Vrag ponoči odprl zatvornice, da se mu ni nabralo nič vode. Če so pa kolesa tekla, mu je šent ponoči vodo spuščal, da spet ni mogel mleti. Baje so ljudje videli Vraga, kako je vsakokrat, kadar je mlinarju katero zagodel, smuknil v vodo. Ponoči je prihajal k mlinarju v izbo, ga vlačil iz postelje in mu kratko in malo ni dal miru. Tako je mlinar nazadnje pustil svoj mlin in se preselil drugam.

Vrag je imel tudi oblast nad dušami umrlih. Zanimiva je vera naših prednikov, da privzamejo duše umrlih živalsko podobo in da jih vrag v določenih časih žene v svoje podvodno kraljestvo. Tako pravijo Slovenci ob Muri, da podi ribe, ki da se gnetejo po reki navzgor kakor ovce pred ovčarjem. Drugi vedo povedati, da preganja mačke; po osem velikih mačk si vpreže in se vozi z njimi gor in dol; v rokah ima bič, in kadar začno mačke krnjavkati, poka z bičem po njih. Zlasti pa je zanimivo in splošno znano, da polhe pase. O tem je

Hudiči vodijo Martina Lutra in njegovo Katrico

V isti podobi imenujejo Vraga na Koroškem in Primorskem Čateža. Čatež ima že rogč, dolga ušesa in brado. Svojo postavo lahko spreminja: v travi ni večji kakor travna bilka, v gozdu pa je še večji kakor drevo. Zavraten je, ljudi plaši in zavaja. Če ga pa kdo razdraži, kotali kamenje in skale po pobočjih, da podsujejo človeška bivališča.

S tem pa smo že prišli do druge vrste bitij, ki so tudi prispevala svoj delež k predstavi Hudiča. To so različni škratje. Škratje gospodujejo po veri starih Slovencev v tišini delujočim, skrivnostnim naravnim silam in pod zemljo skritim rudnim zakladom. Marsikakšna poteza Škratov je prešla na Hudiča in obratno. Ločiti moramo vsaj tri vrste Škratov: gozdne škrate, imenovane Lésnike (ker se gugajo po vejah, jim pravijo tudi Gugljaji), gorske škrate in domače škrateljne (pravijo jim tudi Gospodarčki ali Enci). Zlasti gorski škrati so dali slovenskemu Hudiču dosti potez. Tako je znana bajka, da so bivali Škratje sprva zelo blizu ljudi in da so bili ljudem strašna nadlega. Slovenci so že takrat radi »šentovali« in če je kdo kakšno reč preklel, češ »Škrat te vzemi!« je bil Škrat precej pri roki in je stvar odnesel v svoj brlog. Tako se je preselil tudi znani »Hudičev boršč« iz ravnine na pobočje pod Grintovec. Pravdala sta se namreč zanj, tako povedka pripoveduje, dva kmeta iz loške okolice. Dolga je bila pravda in zmerom bolj sta bila zagrizena. Nazadnje premaga jeza enega izmed obeh, da se zaroti: »Če gozd ni moj, naj ga Hudič vzame in odnese na vrh Grintovca!« Gozd res ni bil njegov. Hudič ga je zgrabil, da bi ga odnesel, kakor je kmet želel. Pa preden je došel vrh gore, je pod Svetem Jakobu dan zazvonilo. Tedaj je izgubil Hudič svojo moč in moral je pustiti gozd tam, kjer ga vidimo še dan-

Hudič podpira ženski naškrobljeno spodnjico

pisal že stari Valvazor. On ve povedati, kako so slišali stari polharji včasih ponoči v gozdu tleskanje in pokanje, kakor če vozniki pokajo z biči. Kmalu nato je pridrla silna množina polhov. Kmetje, ki so jih pričakovali, so urno zmetali nanje suknjiče in škornje. Polhi so se zarili v nastavljenec stvari in kmetje so jih ondi lahko polovili. Kaj takega pa se primeri samo ob sobotah in drugih svetih časih. Polhi da so se zato zatekali v človeško obleko, ker Vrag potem nima nobene oblasti več do njih. Izkušeni polharji so še dodajali, da se sliši za pokanjem oster žvižg. Pri tretjem žvižgu se prikaže sam »nesveti gospodar« teh živalic. Človek, ki ga zaloti Vrag na svoji poti, naj se stisne v kakšen kot, sicer ga butne v stran. Vrag polharjem tudi rad nagaja: proži jim pasti, da se prazne zapirajo. Na pogled je strašen: do pasu je človek, od pasu navzdol pa kozel.

Hudiči peljejo Pegamovo dušo (Pegam in Lambergar)

Hudiči spreminjajo stare ženske v mlade

današnji... Pozneje so se morali škratje umakniti, ker jih je zagovoril sam papež. Docela jih pa ni mogel spraviti s površja zemlje in jih pognati pod zemljo, ker ni bil čisto brez greha...

Škrat človeku ni vedno sovražen. Če mu prodaš svojo senco, ti nanosi vsega, kar si želiš. Skrbeti mu moraš za hrano — najrajši je proseno kašo — in na okno moraš položiti tisto, česar bi rad dobil. Škrat nato drugod nakrade in tebi nanosi. Toda s tem, da si Škratu (Nadaljevanje na str. 165)

Tone je urno prihajal bliže gor.

Zdaj je že videl Gradišarja, ki je s hrbtom obrnjen k njemu klečal zraven ognja in pihal, da so mu najbrž prihajale solze v oči.

Malo bolj stran je stala Liza, skoraj pri vratih.

Zdaj ga je spazila.

Veselo mu je pomahala naproti. Prav do sem se je čutil njen prijazen nasmeh. Tako dobro je napravil srečo. Kar gorko je postalo človeku.

»Hejo, Liza!« je zavpil Tone navzgor.

Takrat pa je žena kar na lepem zakrnila z rokami, do sem se je videlo, kako je prebledela.

»Tone, varuj se!« je zavpila tako pretresljivo, da so mu pri priči zaplesali mrzli mravljinici po hrbtu.

Kakor blisk naglo je pogledal od nje nazaj levo v gozd, desno v čeri, pa spet nazaj dol.

Tam se je posvetilo in počilo. Grozeče se je razlegnil strel po tihem gozdu in pečinah. Iz stene v steno je urno skočil odmev.

»Oooh, Tone!« je zaslišal zviška.

Kakor strela naglo je obrnil glavo.

Ujel je še, ko je tam gori Lizo spodneslo, kakor da bi jo bil kdo pahnil od zadaj.

Blisk ne šine hitreje, kot se je Tone spet obrnil nazdol v goščo.

Neka majhna reč se je kakor nora podila skozi goščo, jahala čez grmovje, se spotikala, motala, preskakovala in gnala naprej dol.

S pologa je poprek planila na stezo.

Podborški Tinček!

Samo nekaj časa se je zamajal Tone, ali bi skočil za njim ali stekel k Lizi.

Pa ga je že vrglo kvišku.

Planil je po bregu navzgor, voda je pljuskala čez rob na ta pa na oni kraj.

Saj še vedel ni ta čas, da ima kaj v rokah.

»Liza, Liza, Liza!« je rjul med potjo kot ponorel.

Bog, Bog! Ali si me udaril, kaj? Ali še nimaš zadosti? Sram te bodi! Pa tako lepo sem te prosil! Tako lepo sem se s teboj zmeraj pogovarjal! Ne, ne, saj ne! Saj ne mislim tako, ljubi Bog! Bodi no dober! Bodi usmiljen! Nikari kaj hudega! Nikar mi še tega ne zadeni! O Bog, sveti Bog nebeški!

To mu je šlo skozi glavo, ko je tekel navzgor, kar so ga nesle noge. Gradišar je tačas pobral in podržal Lizo.

Bila je bleda kakor smrt, glava ji je udarila na prsi, kakor omahne spodkošeni cvet na steblo.

»Liza!«

Kakor norec je planil k njej, jo iztrgal Gradišarju in odnesel v šupo.

»Otave prinesi, junec, kaj zijaš,« se je krvavih oči zadril na Gradišarja.

Kakor smet v vetru je tega zaneslo gor po bregu k orehu, tako se ga je ustrašil.

»Liza, Lizika, ti moja majčkена, ti ljuba, ah, nikar ne umri! Liza, Lizika, ali slišiš?« je sopol vanjo, pritiskal lice k njenemu, jo poljubljal in nežno prijemal. Neznanski strah, da je ne bi zares izgubil, ga je stisnil, kakor bi ga bile od zadaj zgrabile čez roke in čez život strahovito močne šape, nekaj pa pritislilo na sence, na čelo in oči. Bridkost se je z grenkim, mogočnim dihom pognala iz prsi, od sreča v grlo in v usta. Tako je šel po sapo kakor ranjena riba, ki jo vržejo na vroči pod.

»Liza, Lizika! Oh, ti Liza moja! Ti mala mucka, ne smeš mi umreti! Ne smeš mi umreti! Nikar ne umri! Kaj bom pa jaz počel, če tebe ne bo! Liza, no! Liza, Liza! Ti ljubica moja, ti ženičica moja, ti srček moj! Oj ti moja ljuba! Saj ne boš umrla, kajne? Ne boš

ne, saj ne smeš! — Liza, pogledaj me no, majhno odpri oči,« je nazadnje obupano zavpil.

Liza pa je mižala.

Tako lepo je bilo, ko jo je gladil ta kuštravi Tone, tako domača je bila ta roka. Po čem je že dišala? Tako znano je bilo. O ti Tone, ti moj! Kako gorko je nekaj spolzelo, prav doli k trebuhu! Ali je to pot! Bog ne daj, da bi bila kri! To bi bil Tone žalosten! Ne, ne, saj ni kri! Le tako neznansko vroče je. Soparno je bilo, ne, nič ni bilo soparno, še mrzaj je bil — ampak zdaj je soparno! Oh, kako je vroče! Zakaj se pa tako tresem, zakaj neki se tako tresem? Bog nebeški! O Tone, ti Tone, ti ljubi moj Tone!

Zdaj pa je Tone široko razprl oči. Tako se je ustrašil, da je odrevenel. Leden pot ga je obsul in zmrazil. Kar zadrgetal je.

Krvavo liso je spazil, mastno, krvavo liso. Čedalje večja je prihajala.

»Gradišar!« je zarjul.

Nato pa je naglo Lizi raztrgal obleko.

Majhna jamica se je pokazala, naokoli pa vse krvavo. Gosta kri se je že usedla in razmazala okrog te ranice. Tenka krvava sraga je lezla navzdol do goste, črnikaste kapljice.

Bog, zakaj si mi to naredil! Pa tako lepo sem molil k tebi! Ata, ali vaša prošnja nič ne zaleže! Saj sedite gori pri gosposki mizi! Zinite zdaj kaj, ali ne vidite, kaj se z nami godi? Oh ne, oh ne! Dajte no, prosite, ti ljubi Bog pa nikar ne zameri, če mi uide kaj napačnega, saj vidiš in veš, kakšen sem! Ne zameri mi, pomagaj, usmili se! Ukaži, naj ne bo nič hudega!

Ven se požene. Prav malo vode je še ostalo v posodici, tako naglo jo je bil prej spustil na tla.

Od Lizine obleke odtrga kos, ga namoči in začne izpirati rano in brisati kri. Pa le še kar naprej sili nora kri ven. Nič ne pomaga.

»Gradišar!« zarjove še enkrat v neznanskem strahu in obupu.

Zunaj se razlegnejo naglo koraki.

Posteljeta ji, kolikor ji le moreta lepo.

Tone jo sili z vodo.

Komaj, komaj pije. Kar ne more požirati. Zaleti se ji, kašelj jo zgrabi, tam pa zamiga iz rane kapljica za kapljico.

Varno ji nato položita glavo nazaj na zglavje.

Dolgo časa vsa bleda meži.

Tako tiho je v šupi, ko oba pobožno in s strahom upirata oči v njen obraz in čakata, kakšno znamenje bo prvo dala.

Tako je tiho.

Nazadnje Liza le odpre oči, čeprav stežka. Megla leži na njih, tako so trudne in izmučene.

Tone, Tone! To je Gradišar!

Čisto blede se nasmehne.

»Oh, Liza, samo, da si še živa! Saj sem vedel, da naju Bog ne bo zapustil! Oh Liza, Lizika moja, ti moja mala Liza!« ji govori Tone.

Tako burno jo poljublja povsod, da ga mora Gradišar cukniti, pa se ga otrese s komolcem.

»Liza, ti Liza,« hiti in jo poljublja in boža, po laseh, po licih, po čelu, na usta.

Srečno se smehlja Liza, pa tudi blede in trudno, tako izmučeno in revno. O, ti božica!

Toliko da iztegne roko.

Kako lepo poboža Toneta po laseh! Pa še na čelo najdejo njeni prsti. Pa po licu, dol do brade. Kako lepo ga boža, oh, kako je lepo!

To je pa zadosti.

Zdaj kar bruhne iz Toneta jok.

Klečal je bil prej zraven ležišča, tega revnega ležišča, zdaj kar zagrebe glavo k njej in se potegne po kolenih čisto zraven. Oh, ta Tone! Kakor otrok si ti, Tone, komaj čakaš, da te kdo poteši!

»Tone!« reče Liza, da se komaj sliši.

»Tone!« pravi še enkrat. »Nikar ne bodi preveč žalosten! Jaz zdaj grem in bom zgoraj zate Boga prosila, da bi se ti nič hudega ne zgodilo. Nič nikar ne jokaj! Vidiš, ata so že gori! Burga je tam in Peter! Ti se bodo že zavzeli zame, nič ne skrbi in nič naj ti ne bo hudo!«

»Ne govori tako, Liza,« je bruhnil Tone med jokom. Še bolj na glas je zavekal, tako so ga te besede stisnile.

»Tone!« je čez nekaj časa začela Liza. Teško so ji že prihajale besede iz ust. Marsikaterikrat se je vmes ustavila ali zahrknila. Zdaj je glas prihajal glasnejši, pa spet potihnil, da se je komaj razločilo.

»Tone!« je rekla. »Z nobenim človekom ne bi živela tako srečno, nikogar ne bi bila bolj vesela kakor tebe! Tako dober človek si, tako dobrega srca! Le glej, da si boš izbral kakšnega drugega dekliča in si pripeljal namesto mene ženo na dom, ko mene ne bo več! Samo če boš tako napravil, se mi bo zdelo prav tam gori. Vidiš, nama ni bilo dano, da bi vzredila sinčka in ga postavila na noge, revček je umrl tako majhen. Vreskovina pa mora ostati, ti ji moraš poskrbeti za gospodarja domače krvi, ko bodo hudi časi v kraju. Vem, da bi me ata kregal, če ti tega ne bi naročila, kregal bi me, ko bi se gori prvič srečala!«

»Ne, Liza, ne! Samo tebe sem imel rad, samo tebe bom imel zmerom v srcu kakor dolgo bom živ!« se je na vso moč v solzah in hlipu zarotil Tone.

»Nič nikar ne govori tega, Tone! Če me imaš kaj rad, napravi tako, ko bom umrla. Ne žali se predolgo, ko me ne bo več! Ti in Vreskovina, oboje bi prišlo na nič, če me ne bi hotel poslušati! Lej, jaz tako preč, da me ne boš mogel doseči, ti pa tu spodaj — kakor bi se podil za senco — pa tako dober človek! Zakaj bi se grenil. Zares, Tone, če me imaš le malo rad, zdaj mi obljubi, da ne boš ostal sam! Toliko je dal ata na nas, tega bi mu ne smeli napraviti, da bi ob tistem času, ko se spet gori najde vsa naša družina, spodaj tuj gospodar na široko sedel čez Vreskovino! No, Tone, daj, obljubi mi!«

»Obljubim, Liza!« je zajecal Tone.

Ves ogromni život se mu je tresel od joka.

Zdaj so se še Lizi zasvetile solze. Oh, ti vedi, če ji ni obšlo žal za tisto, kar je rekla!

Ti vedi!

O moj Bog, moj Bog!

Vsi trije so jokali.

Kako dolgo je bilo tiho. Samo ljubo smrkanje se je slišalo, nič drugega, nobenega glasu.

Spet sta se končno kar na lepem, kot bi se bila oba hkrati ustrašila, če nista kaj zamudila, ko bi se dalo še pomagati — spravila na noge in ji zdaj eden, zdaj drugi poskušala z ruto ustaviti kri. Gradišar pa ji je ponujal vodo.

»Kar pustita! Saj mi ne moreta pomagati!«

To so bile njene zadnje besede, tako tihe kakor č metulj spne krila.

Potem pa se je nenadoma vzpela, strmo pogledala k vratom in omahnila vznak.

Kot bi bila vzdihnila. »To...« se je zdelo.

Pa je že obležala mrtva.

(Iz povesti »Zavetje v Pečevju«.)

(Nadaljevanje s str. 163)

svojo senco prodal, si mu prodal svojo življenjsko moč. Kmalu začne hirati in umreš. Škrat pa si s tvojim življenjem podaljša lastno življenje in mladost. Zakaj umrljiv je kakor druga bitja... Človeške duše Škrat ne mara.

Krščanski Hudič pa je drugačen. Njemu gre predvsem za dušo.

Sele s krščanstvom je dobil Hudič tiste značilne poteze, ki jih pozna krščanska predstava hudega duha. Prehodna postava so tako imenovani Kanihi, angeli, ki so bili Luciferjevi, a se Bogu niso uprli.

Slovenski hudič iz krščanske dobe ima vse tiste značilnosti, ki jih ima hudič po vsem krščanskem svetu in kot ga dobimo upodobljenega na starih gotških katedralah. Takšen je Hudič, ki ga upodablajo ljudski umetniki na značilnih slovenskih panjskih končnicah. Ta Hudič je glavar pekla in samo duše lovi. Ljudem nastavlja zanke, izrablja njihovo stisko, da se zavrejo ali pa da mu naravnost prodajo dušo. Najmenitnejša slovenska povedka, v kateri nastopa krščanski Hudič, je povedka o Trentarskem študentu. Starši so mu nosili živež od doma v mesto. Ali pozimi je zapadlo v Trenti toliko snega, da so bile vse hiše zamedene in nihče ni mogel zdoma. Trentarski študent je v mestu neizrečeno stradal in v največji sili se je zapisal Hudiču, da mu je denarja prinesel. Toda pravočasno se je zbal za svojo dušo. Zatekel se je k Šembilji, ki mu je povedala, kako naj se hudiča odkriža. Študent je storil po njenem navetu in Hudič mu ni mogel več škodovati.

Nič manj pogosto ni Hudič navadna smešna postava. Takšen je skoraj vseskozi na pretežni večini ljudskih upodobitev. Samo poglejte si naše panjske končnice! Zanimivo je, da je Hudič takšen že v najstarejših srednjeveških misterijih krščanske Evrope. Ni pavliha, ampak oseba, ki povsod kratko vleče in ki se na njen račun brumna publika prisrčno zabava.

Slovenski Hudič je tako vsestranski, da si celo — smrt privoščiči. V slovenskem ljudskem zakladu različnih povedk jih je lepa vrsta takih, ki pripovedujejo, kako je Vrag konec storil. Take povedke so očitno prenesle na lik Hudiča značilno potezo poganskega zemeljskega demona, Škrata. Tako je znana povedka iz Mežiške doline, ki pripoveduje o čevljarju, kateremu je Vrag hodil pomagat. Nekega kvatrnega večera je pričel Vrag, a je samo skozi okno pogledal in posmehljivo dejal čevljarju: »Čevljar, kaj tako pozno delaš?« Čevljarju se je za malo zdelo, da mu Vrag ne mara priti pomagat, zato je pograbil kopito in usekal Vraga po gobcu, da se je kar prevrnil. Pobral se je in rekel čevljarju, naj ga še enkrat udari. Toda čevljar je vedel, da Hudože ne smeš nikoli dvakrat udariti. Zato se mu je izmuznil in rekel: »Jaz koj k prvemu tako udarim, da je dosti.« Vrag se je zgrudil, strašno zatulil in se zvalil v jarek. Drugo jutro je ležal v jarku crknjen konj. Ko je pripeljal čevljar sosedu, da bi skupaj spravila konja iz jarka, konja ni bilo več. Jarek pa se še danes imenuje Vražji graben...

Tako vidimo, da je ostal slovenski Hudič prav za prav do današnjega dne nekaj močno različnega od tistega, kar naj bi bil po naukih naše vere. Ohranil je na sebi polno potez, ki izvirajo iz sive poganske davnine. V njem se prepletajo različne bajeslovne postavbe starih božanstev in demonov.

Slovenski Hudič torej ni enovit, ampak je trojen in četveren...

Če Slovenci takšno pošast kličemo na pomagaj — ali je kaj čudnega, da nas ... vrag jemlje?

Rešitev šahovskega problema in ugank v 8.-9. številki:

1. Sf1! Lh6 (nujno, ker je grozilo: Sd2 ter Sb1!), 2. Sg3 Lg5 (lovec mora nadzirati polji c1 in d6), 3. Se4 Lf4!, 4. Sc5 Lg3, 5. Se6 Le5, 6. Sg5 Lg3 (ali poljubno), 7. Sf3 (ali pa Se4) in črni nima več obrambe proti Sd2 in Sd4.

Zelo mična študija s skakačem za »tempo«.

Mnogi reševalci so se močno potrudili, da so strli debeli oreh.

Zreb pa je nagradil te-le:

1. Lučarja Antona, 2. Ferjana Maksa, 3. Motnika Rudolfa.

Rešitve problema v tej številki pošljite do 1. decembra 1942 na uredništvo »Obiska« (šah), Ljubljana, Kopitarjeva 6.

1. Vneta iskalca zaklada bi bila morala pomisliti, da je drevo v tem dolgem času precej zrastle. Vrh sence je bil torej tedaj, ko so zaklad zakopali, mnogo bliže deblu.

2. Oglej si natančno: a) vrsto knjig, b) pismi na mizi ter c) lonček za lepilo in dognaj boš vsaj tri poglavitne neskladnosti.

Mnogi reševalci so našli pravilne odgovore, navajali pa bomo samo imena tistih, ki jim je bil zreb naklonjen:

1. Verčun Mile, 2. Palčnik Lojzika, 3. Ratar Venceslav, 4. Grobeljnik Srečko, 5. Petan Ciril, 6. Barbič Metka.

Vsi ti prejmejo običajne knjižne nagrade.

Rešitve ugank v tej številki pošljite na uredništvo »Obiska« (uganke) do 1. decembra 1942. Ljubljana, Kopitarjeva 6.

Reševalce čakajo spet lepe knjige, ki jim jih bo razdelil zreb.

Skrivnostna

Vodja ekspedicije pregleduje zanimive predmete, ki so jih prinesli z Nove Gvineje. — V rokah drži poseben »ustnik« za kaje. Na mizi leži lesen »zglavnik«, na levi pa vidiš močno spleten »oklep« iz rastlinskega tkiva, kakršnega rabijo pigmejci pri Ok-Tediju. Na steni od leve na desno: rezljana podoba nekega plemenskega poglavarja; lesen kipec s kljukastimi nogami; predmet, ki visi na taki kljuki, je nedotakljiv in ga sme sneti samo lastnik; tri lesene krinke z dolgimi nosovi, ki predstavljajo duhove rajnih ob reki Sepik.

Tega moža poznajo vsi prebivalci Port Moresbyja, ker je postal avtomobilski voznik in se v »omikanem« poklicu imenitno počuti, a svoj nosni okras nosi danes le še ob praznikih.

Zastopniki plemena Ututi ob reki Kikori na Novi Gvineji. Ti možje so izredno odporni in krepki.

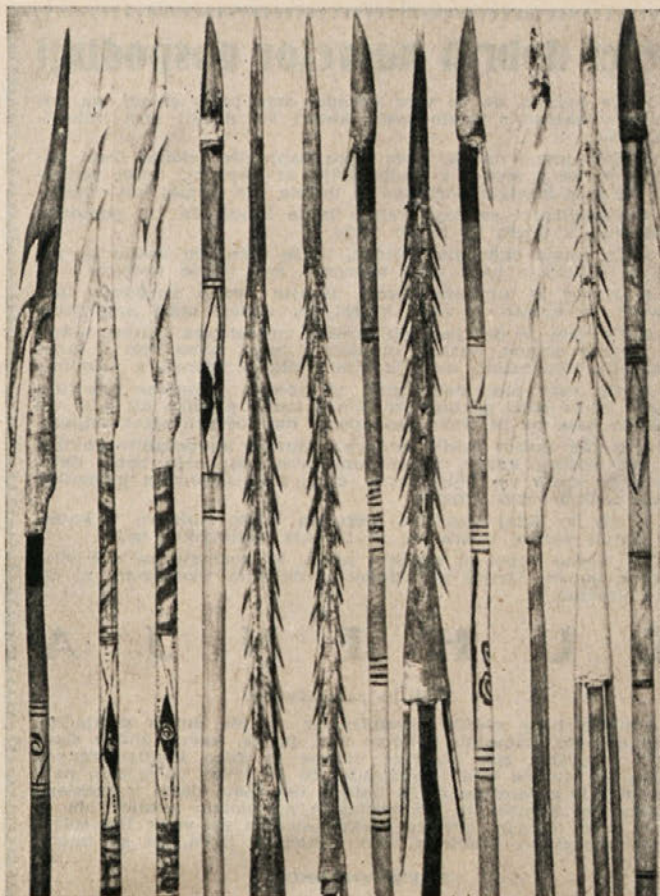

Pod zaščito takegale malika nastopajo pritlikaveli kot govorniki in v njegovi bližini se posvetujejo o važnih plemenskih vprašanjih.

Tudi tole domačo lepoticco je primamilo letalo ameriške ekspedicije. Je krepke rasti ter potomka plemena Hula. Posebnost teh domačinov so izredno gosti lasje.

Nova Gvineja

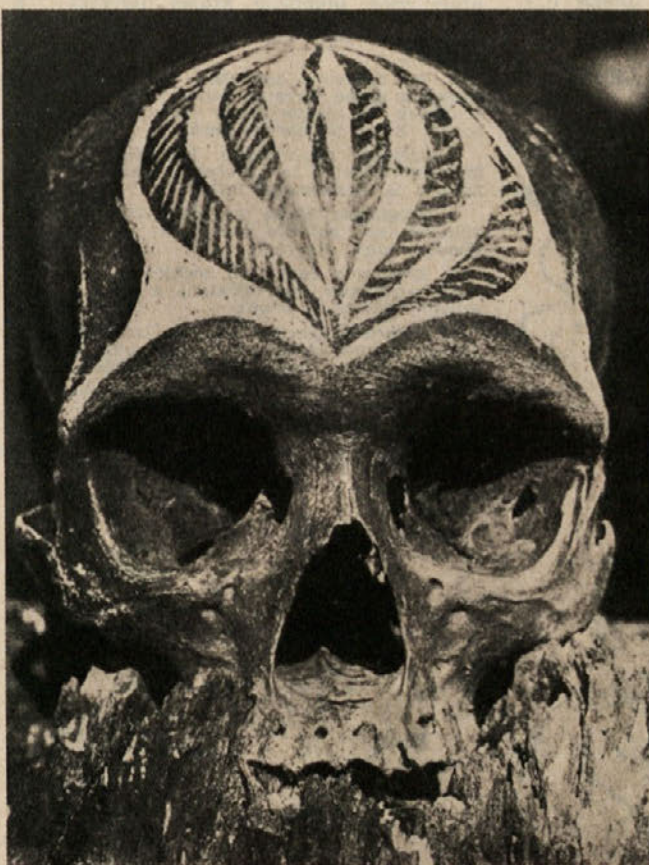
Lepa zbirka puščic z Nove Gvineje. — Konice so iz prsnih kosti kazuarja, deblo pa pogosto posajeno z bodicami ježevca, ki povzročajo močne in nevarne rane. Domačini puščice navadno pomakajo v strupe in jih neverjetno spretno rabijo.

Pogled z letala na zanimivo jezero Murry z mnogimi otočki, kjer leži polno nevarnosti. Tu rastejo največji in najlepši lotosi na svetu.

Pritlikavec kadi. — Tobak zavije v bananin list ter ga vtakne v velik »ustnik«. Levico ima posebej zavarovano, da ga tetiva na loku, ki ga rabi noč in dan, ne bi usekala.

Poslikan plen nekega »lovca«. — Človeška lobanja je pri divjakih močno cenjena tako v preprosti umetnosti kakor pri njihovih obredih.

JESEN

1942

Letošnja jesen nam ne prinaša nobenih posebnih modnih novosti. Obleke so skromne in zlasti praktične, plašči gladko krojeni, oprijeti ali ohlapni, zelo moderni so še vedno kostumi s kožuho- vinastim okrasjem ali brez njega. Naša oblačilna nakaznica nam ne dopušča kakih posebnih nabav, sicer smo se pa v prenarajanju iz starega v novo že tako izurili, da nam nikoli ne zmanjka novih domislekov. Živobarven angora pu- lover, usnjem ali diftnast telovnik, topel muff iz dolgodlakega krzna, kožuho- vina čepica, preprosta flanelasta bluza, vse to so še dosegljive stvari, ki nam omogočajo osvežiti lansko zimsko garde- robo. Naša slika prinaša nekaj vzorcev, ki so sicer zelo preprosti, zato pa tem- bolj elegantni in so primerni prav za vsako priliko.

1. Topel telovnik iz temnorjavega ostrizenega janjčka lepo dopolnjuje ohlapen plašč iz grobo karirastega vol- nenega blaga.

2. Elegantna garnitura iz črnega bar- žuna ali kratkodlakega krzna izpopol- njuje vsak preprosto krojen jesenski plašč ali kostum. Namesto oglavnice lahko naredite samo droben dežji ovratnik.

3. K vsakemu angleško krojenemu kostumu se bo izvrstno podal ta športni klobuček iz rjastorjavega velurja, ka- terega krasni istobarvno pero.

4. Ljubek popoldanski klobuček iz črne klobučevine je okrašen s starinsko pentljo iz karirastega tafta.

5. Mladostna bluza iz živomodre fla- nele bo lepo poživila vaš lanski temno- rjav jesenski kostum.

6. Elegantna čepica in torbica iz čr- nega astrahana sta okrašeni z debelo svilenno vrvico in čopki.

7. Zivordec športni telovnik iz diftna ali sukna se nadvse lepo poda k temnomodremu krilu in svetli bluzi.

8. Obleke in bluze, krojene v obliki moške srajce so še vedno zelo moder- ne. Naš vzorec je iz čokoladnorjavega volnenege blaga in ima kot edini okras dva velika našita žepa.

Deset dobrih nasvetov gospodinji

1. Če hočete, da se vam kompot zelo hitro shladi, ga po- stavite v skledo z mrzlo vodo, kateri ste dodali pest kuhinj- ske soli.

2. Zelenjavno omeleto brez jajca napravite takole: testo na- redite iz 100 g moke, z vodo, soljo in poprom, temu prime- šate 750 g že kuhane zelenjave in pečete vse skupaj kot omeleto.

3. Paradižniki se dajo veliko bolje lupiti, če jih pomočite izmenoma v vročo in mrzlo vodo.

4. Če imate občutljiv želodec, lezite takoj po kosilu za pol ure in si denite nanj vroč termofofor, kar olajša prebavo.

5. Kadar si umijete glavo, umijte vedno istočasno tudi glavnik in krtačo v vodi, kateri ste dodali malo salmijaka.

6. Če vam je dež namočil otroški voziček, ga morate takoj, ko pridete domov, skrbno obrisati s krpo, namočeno v lane- nem olju. Kovinaste dele je treba včasih natreti z vazelinom.

7. Če vam plin slabo gori, so gotovo zamašene luknjice, katere lahko sami skrbno osnažite s tanko pletilko ali iglo. Od časa do časa pa je treba ves aparat dati očistiti strokovnjaku.

8. Kadar dušite modro zelje ali ohrovit, ne pozabite položiti na vrh košček kruha, ki odzame ves neprijeten vonj. Zele- njava bo imela vse boljše okus, če ji med dušenjem primešate nekaj tenkih rezin jabolka.

9. Ste že kdaj pomislili nato, da lahko milnico, v kateri ste oprali perilo, uporabite za ribanje kuhinjskih tal?

10. Vedno zopet si opečete prste, ko primate za roč vaše železne ponve. Ovijte ga vendar z debelim motvozom, ki iz- olira vročino.

K U H I N J A

1. Zelé iz paradižnikov

Olupite 1 kg svežih paradižnikov in jih dobro pretlačite. Nato dodajte primerno količino soli, popra, kavno žličko sla- korja v prahu, sok polovice limone in žilco kondenziranega mleka (če nimate olja). Poizkusite, če je dovolj začinjeno, nato raztopite 20 g želatine in jo polijte čez. Zelé dajte v steklene skledice za kompot in jih postavite na hladen prostor, da se strdi. Pred obedom zvrnite vsako skledico na velik list solate in ga okrasite s koščkom trdo kuhanega jajca, če ga imate.

2. Fižolova torta

Skuhajte pol kilograma fižola, nato ga dobro pretlačite in pustite, da se ohladi. Če hočete, da bo vaša torta čisto bela, morate vzeti bel fižol, okus je seveda isti. Ko je fižol ohlajen, dodajte pol žlice pecilnega praška, dva rumenjaka, sneg dveh beljakov, pol nastrgane limone, pest rozin. Posodo, v kateri boste pekli torto, namažite s surovim maslom (če ga nimate, jo samo obložite z olnatim papirjem), denite noter dobro pre- tlačjen in premešan fižol in postavite v ne preveč razgreto pečico, da se peče eno uro. Ker so rozine sladke, zato sla- korja prav za prav ni treba dodajati, razen če hočete imeti posebno sladko torto. Ves uspeh je v tem, da vse dobro ume- šate, kajti fižol je veliko težji ko moka in zato se taka torta težko dvigne.

3. Zelenjavna mineštra

Za štiri osebe vzemite 1½ l vode, pol čebule, 1 por, malo zelene, nekaj listov ohrovta, pest graha (vloženega), četrt kilograma paradižnikov, 5 dkg fižola, 5 dkg makaronov, malo majarona in malo drobnjaka. Vse to skupaj kuhajte dve uri in preden nesete na mizo, dodajte še pest nastrganega sira ali kokco surovega masla. Servirajte kot glavno jed za kosilo ali večerjo in za priboljšek kos sira s kruhom in sadje.

4. Vojni makaroni

Pripravljeni so namesto na masti ali surovem maslu, na mleku. Kuhajte jih v vodi, kateri ste dodali polovico mleka (seveda kondenziranega ali v prahu). Nato jih odcedite in denite v posodo, katero ste rahlo namazali z mastjo ali oljem. Nato jih posujte s svežimi paradižniki, katere ste zrezane na kose pražili z narezano čebulo. Končno jih posujte z nastro- ganim parmezanom in pustite, da se pečejo v pečici pol ure.

ZA NAŠE ŠOLARKE

1. Volnena oblekca, ki je tako dobro služila vso lansko zimo, postala čisto premajhna. Naredite iz nje gladko krilce z bolerom, katerega izpopolnite z živopisno bluzo iz tople kariraste flanele. Droben ovratniček iz belega pikéja se lahko odvzame.

2. Lanski plašček iz temnorjave volne lahko popravite tako, da naredite nov zgornji del in rokave iz istobarvnega baržuna ali kakega drugega blaga.

3. Rokavi se vedno najprej strgajo, iz ostale obleke lahko sešijete ljubek predpasniček, ki varuje kako boljše obleko.

4. Iz ostankov nekdanje praznje obleke lahko sešijete moderno bluzo, ki ima pletene rokave v isti ali kontrastni barvi. Nosimo jo k nagubanemu krilcu in ohlapni jopici, ki je nastala tudi iz starega zimskega plašča.

5. Preprosta šolska oblekca iz starega spomladanskega plašča ima v pasu, zapestju in ob žepih pletene dele iz pisanih volnenih ostankov.

6. Iz dveh premajhnih oblek, ki se v barvi in tvorivu le količičaj skladata, lahko naredite to ljubko šolsko oblekco za vašo doraščajočo hčerko.

ŠEST LEPIH BLUZ

1. Klasično krojena bluz iz belega pralnega krepdešina ima za edini okras precej velik monogram, izvezen v živi barvi.

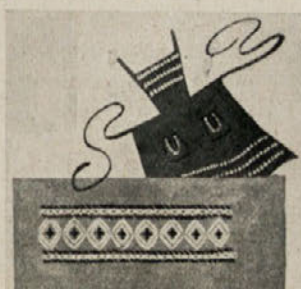
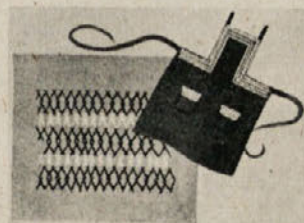
2. Popoldanska bluz iz vzorčaste prave svile ima ob vratu in na rokavih bogato drapirane pentlje, ki nadomeščajo ovratnik in manšete.

3. Mladosten vzorec iz temne modrobele črtaste svile ima otroški ovratnik in ljubko pentljo iz modrega tafta.

4. Praznja bluz iz belega organdija ima našite proge, ovratnik in manšete iz belega pikéja. Taka bluz se poda zlasti v črn jesenski kostum.

5. Popoldanska bluz iz vinsko rdečega krepčoržeta ali muslina je okrašena z bogatimi naberki ob vratu.

6. Zelo elegantna večerna bluz iz črnega krepa je pošita ob vratu in na rokavih s kovinsko bleščico. Nosimo jo lahko k dolgemu ali kratkemu krilu.

VEZENI DELOVNI PREDPASNIKI

Sešiti so iz temnomodrega tobralka ali platna ter okrašeni z živobarvnimi vezeninami. Prejico morate izbrati tako, ki ne obledi in ki tudi pri kuhanju ne izgubi barve. Tak predpasnik je pripraven za delo v kuhinji in po hiši, lepo se bo podal tudi vaši hčerki, ki hodi že v šolo. Če ste količičaj spretni v vezenju, vam delo ne bo šlo težko izpod rok, ker so ubodi nadvse preprosti.

1. Bordura tega predpasnika je izvezena v beli in rdeči barvi. Najprej naredimo dve enaki vrsti poševnih križcev v modri barvi, nato sledi ena vrsta rdečih, pokončnih križcev, ki imajo v sre-

di še en vodoraven vbod, da so videti ko zvezdice.

2. Vsa bordura je izvezena v tako imenovanem čarovniškem vbodu. Prve tri vrste so delane vedno ena v drugo, prva in tretja z belo, druga z rdečo prejico. Drugi del bordure je delan prav tako, le v obratni smeri.

3. Pričujoči vzorec je izvezen v treh barvah. V živorumeni, opekastordeči in svetlomodri. Prvo in tretjo vrsto vezemo navaden vbod, tretjo vrsto verižni vbod. Nato pride vrsta na konici stojećih kvadratov, ki imajo v sredi drugobarven pokončni križec. Nato sledijo zopet tri vrste kot zgoraj.

ŠAH - UGANKE

Sreča se je nasmehnila
»mlademu«

Slovanska obramba

Dr. A. Aljehin — Klaus Junge

1. d4 d5 2. c4 e6 3. Sc3 c6

Črni čaka in se pripravlja na slovensko obrambo.

4. e4

Ostra, a dvorezna poteza, ki jo svetovni prvak rad kdaj pa kdaj povleče iz svoje torbe. Ni pa seveda v duhu damskega gambita ter nasprotniku ne daje tolikšnih skrbi kakor e3 ali Sf5. Bolj strupena je kakor nevarna.

4. ... dxe4 5. Sxe4 Lb4+ 6. Sc3

Po na oko naravnem Lb2 bi bil d-kmet v nevarnosti.

6. ... c5

Dobro! S tem se po potezi, ki je v tolikih variantah damskega gambita ena najvažnejših, preprosto osvobodi.

7. Le3 Da5 8. Sge2 cxd4 9. Lxd4 Sf6 10. a3 Le7 11. Sg3 Sc6 12. b4 Dc7

13. Le3 0-0 14. Le2 b6 15. 0-0 Lb7 Črni je premagal vse razvojne težave in če je to dosegel proti svojemu velikemu nasprotniku brez večje škode, je dokaz, da osemnajstletnik igra brez predsodkov, ali morda bolje — da je bil Aljehin v otvoritvi mlačen.

16. Sb5 Db8

Važno poševnico mora seveda držati.

17. Dc1 a6 18. Sc3 Dc7 19. Sa4

Tu pa beli skakač ne stoji posebno dobro.

19. ... Sd7 20. Tf1 Sce5

Črni ima v srcu grožnjo Dc6. Svoje figure ima dobro razvrščene, zato bo lahko začel z močnim napadom na damskem krilu.

21. f3 a5! 22. Db2 axb4 23. axb4 Lf6

Grozi Sxf3+

24. Db5 b5!

Žrtvuje kmeta, da razbije damsko krilo.

25. exb5 Ld5 26. Txd5

Bela dama nima dobrih polj za umik, zato se je Aljehin spričo bližajočih se nevarnosti takoj odločil, da žrtvuje kvaliteto.

26. ... exd5 27. Te1 Sc4! 28. Lxc4 dxc4 29. Txc4 De5 30. Sc5 Sb6

31. Te1 Sd5 32. Sge4 Sxe3 33. Dxe3 Ta1 34. Tf1 Td8 35. Sxf6+ Dxf6

36. b6 Txf1 37. Kxf1 Dxb6 38. De4 Db5+ 39. Kf2 Te8 40. Dd4 Db6

41. Sb3 Tb8 42. Dxb6 Txb6 43. g4 Txb4 44. Sc5 f6 45. Kg3 Kf7 46. Sd3

Td4 47. Sf4 Te4 48. h4 Te5 49. Sh5 g6 50. Sf4 Ke7 51. h5 g5 52. Se2 Te4

53. Kf2 Ke6 54. Sg3 Ke5 55. Sf5 Kf4 56. Se3 Te5 57. Sg2+ Ke5 58. Se3

Kd4 59. Sd1 Te1 60. Se3 Te5 61. Sd1 Kd5 62. Se3 Te5 63. Sf1 Te2+ 64. Kg1

Ta2 65. h6 Ke2 66. Kg2 Tb2 67. Sg3+ Ke3+ 68. Kh3 Kxf3 69. Sh5 Tb6 in beli se je končno vdal. Aljehina je moral ta poraz močno boleti, kajti pozneje se je nad dvakrat »mladem« nasprotnikom pošteno maščeval.

1.

V tejle ulici stoji hiša, kjer straši. Če te zanima, skušaj najprej dognati hišno številko. V ulici so hiše na obeh straneh. Vsaki hiši na desni stoji nasproti hiša na levi. Hiše imajo zaporedno tekoče številke. Samo

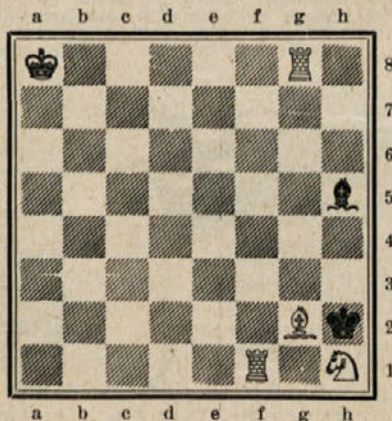
ena hiša stoji na samem v parku na koncu slepe ulice: to je ravno hiša, v kateri straši. Skupna vsota vseh hišnih številke je 1653. Katero številko ima torej hiša, ki ji duhovi ne dajejo miru?

2.

Popotnik je prišel iz Dolnjic in hoče v Gornjice. Pot ga pelje skozi gozd. Nima pri sebi ne zemljevida

Problem št. 59

Dr. K. Schmeifler

Beli vleče in dobi v 3 potezah

ne kompas. Nekako po eni uri hoda pride do razpotja. Kam naj zdaj krene, da bo prišel v Gornjice? Ali naj gre naravnost naprej, ali na levo ali na desno? Vihar je kažipot podrl in njegove ročice štrlijo zdaj deloma proti nebu, deloma proti

zemeljskemu središču. »Ta je pa lepak!« si misli popotnik. Kako bo zdaj mogel priti v Gornjice? Nenadoma mu je nekaj šinilo v glavo: našel je rešilno pot iz zadrege. Kaj je napravil?

3.

V neki cirkuški menažeriji se je krvoločni tiger izmuznil iz velikega zaboja, v katerem so ga običajno

prevažali. Vse beži. Samo neki strežnik ni več utegnil priti do vrat. Zver se mu nevarno bliža. Le še nekaj korakov — pa ga bo raztrgala. Tedaj se mu v zadnjem hipu posveti rešilna misel in mož se reši. Kaj je napravil?

4.

Vesela družba se pelje z motornim čolnom v jutranjo sinjino. Krasno, kako brzi čoln švigne preko

bleščeče se vodne gladine! Nebo je vedro. Čoln drvi naravnost naprej. Igla v kompasu kaže venomer proti krmilu. Krmar se zdi samemu sebi kakor točka, ki se pomika vzdolž ravnila. V katero nebesno smer se družba veseljakov neki vozi?

ZA MIKLAVŽA
izide zopet

Slovenčev koledar

s pisano vsebino in številnimi slikami
Imel bo nad 200 strani, kot barvno prilogo
pa zabavno igro »Ženimo na pašol«

Naročniki »OBISKA« lahko naroče koledar po ugodnostni ceni 20 lir

Naročilna: za celo leto znaša 40—lir, za pol leta 20—lir, posamezna številka 4—lire. — Naročilna se plačuje vnaprej po položnici poštne hranilnice št. 17.915 ali pri upravi »Obiska« v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 2 (Ničman). — Rokopisi se ne vračajo. — Urejuje Mirko Javornik. — Za uredništvo odgovarja Ludvik Klakočar. — Izdaja in tiska Ljudska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarčič).

Z ZADNJEGA PLESNEGA VEČERA V LJUBLJANSKI OPERI :
»PIERETTIN PAJČOLAN«, GODBA DOHNANI, V GLAVNI VLOGI BRAVNIČARJEVA,
KOREOGRAF GOLOVIN, NAČRTI ZA OBLEKE JELA VILFANOVA

FOTO J. VERTIN

TAKOLE MOČNE ROKE LOMIJO MARMOR ZA SPOMENIKE, KI JIH
BOMO ZA VSE SVETE OKRASILI V SPOMIN DRAGIM RAJNIM